

“Als we winnen, gaat er een kratje de kleedkamer in!”

Een onderzoek naar alcoholgebruik door jongeren in sportkantines in
Zeeland in opdracht van de campagne ‘Laat ze niet (ver)zuipen!’

Studenten Pedagogiek en Sportkunde
onder leiding van
Petra de Bil (PhD)
Ester Wisse (MSc)
Vlissingen, juli 2017

“Als we winnen, gaat er een kratje de kleedkamer in!”

Een onderzoek naar alcoholgebruik door jongeren in sportkantine in Zeeland in opdracht van de campagne ‘Laat ze niet (ver)zuipen!’

HZ University of Applied Sciences
Lectoraat Healthy Region
Petra de Bil (PhD)
Ester Wisse (MSc)

Met medewerking van Sportkunde studenten:

Daan Masseurs, Niels Lindhout, Bram Gabriels, Jordy van den Enden, Jochem Meijer, Patrick Jongepier, Erik Prins, Sandor Allonsius, Tom Spruitenbergh, Lennard Andriesse, Jasper Dröge, Zoë Kallemeijn, Emma van Mourik, Laura Stokkermans

Met medewerking van Pedagogiek studenten:

Chahida Achekhlaf, Zeena van Assendelft, Ilham Azdoufal, Sabine Bal, Merve Çoban, Amber Daems, Thierry van Dijk, Robbert-Jan Dubbeldam, Daphne Francke, Eva van Glabbeek, Anne-Carlijn de Goede, Sofie Heijstek, Roosie Hermus, Evy Janse, Manon Janse, Aileen Jonckman, Lilian Kessels, Danielle Klaassen, Eline Mink, Nikki de Pree, Daylonn Pronk, Iris Slabbekoorn, Stéphanie Slabbekoorn, Gianinni van Sommeren, Esmée Tellekamp, Lizzy Uitdewillegen, Iris Walhout, Romy van Baal, Chloë de Booy, Dounia Boukhriss, Sanne Braber, Tiffany van den Brand, Nadja van den Broeke, Eline de Caluwé, Julie Coleman, Chanel Ebhulu, Maartje Frijters, Annerieke van Gorp, Naomi van Koeveringe, Britt Koopman, Savannah Leenheer, Kelly Lippens, Pascalle de Marco, Agnes Mézaros, Dagmar Pieterse, Christina Poppe, Willemijn Schot, Anouk Sinke, Joyce van Slooten, Jasmijn Tabak, Shelly Touw, Anouk Valk, Anissa Verkerke

In opdracht van de campagne ‘Laat ze niet (ver)zuipen’ van bureau CZW

Vlissingen, juli 2017

Samenvatting

In opdracht van de campagne 'Laat ze niet (ver)zuipen' van CZW Bureau hebben studenten Sportkunde en Pedagogiek van de HZ University of Applied Sciences onderzoek gedaan naar het alcoholgebruik in sportkantine met als centrale onderzoeksvraag:

Op welke manier wordt er omgegaan met alcoholgebruik door jongeren onder de 21 jaar in sportkantine in Zeeland?

Er zijn 132 semi-gestructureerde interviews gehouden met jongeren onder de 21 jaar van verschillende sportclubs uit alle 13 Zeeuwse gemeenten. Doordat er op vrijwillige basis is meegewerkt aan het onderzoek zijn de resultaten niet representatief voor de hele populatie.

Alle respondenten noemen als geldende regel in hun sportkantine dat er geen alcohol gedronken mag worden door jongeren onder de 18 jaar. De helft van de respondenten weet dat er stickers of bordjes met NIX18 hangen, volgens andere respondenten is de regel niet zichtbaar of ze weten niet of de regel ergens zichtbaar is.

De helft van de respondenten zegt dat er naar je ID wordt gevraagd bij de verkoop van alcohol. De andere helft zegt dat er nooit naar je ID gevraagd wordt of alleen bij 'vreemden'. De meeste jongeren zeggen dat minderjarigen toch wel aan alcohol komen, bijvoorbeeld doordat ouderen het voor hen meenemen.

De trainers bepalen hoe er wordt omgegaan met alcoholgebruik in de kleedkamer na de wedstrijd. Sommige trainers willen niet dat er alcohol gedronken wordt en dan gebeurt het ook niet. De meeste trainers van teamsporten gaan er makkelijker mee om en halen een kratje bier na de wedstrijd.

Van de geïnterviewde jongeren drinken er 98 alcohol in de sportkantine en 34 niet. Jongens drinken meer dan meisjes. Individuele sporters drinken niet of nauwelijks en teamsporters drinken bijna allemaal. De meeste jongeren drinken een paar glazen per gelegenheid, een aantal jongeren drinkt 5 tot 10 glazen en sommige jongeren drinken meer dan 10 glazen. Het is mogelijk dat hierbij sociaal wenselijke antwoorden gegeven zijn en het is mogelijk dat de hoeveelheid gedronken glazen onderschat wordt. Een flesje bier is al anderhalf glas.

De helft van de respondenten noemt als voordeel van het drinken van alcohol dat het voor meer gezelligheid zorgt. Anderen zeggen dat je er losser van wordt en dat het de teamgeest verhoogt. Slechts 11 respondenten zeggen dat ze het lekker vinden en 21 respondenten zeggen dat er geen voordeel aan alcoholgebruik is. Als nadelen worden genoemd dat je er aangeschoten of dronken van kunt worden en de volgende dag met een kater zit, dat het beschadigend is voor je hersenen en nadelig voor de sportprestaties. Ook wordt als nadeel genoemd dat mensen er agressief van kunnen worden of niet meer weten wat ze doen.

De belangrijkste aanbevelingen zijn het geven van duidelijke instructie aan vrijwilligers en trainers van teamsporters over hoe de regel NIX18 gehandhaafd kan worden, ook tijdens drukke zoals bij feesten. Het kratje bier in de kleedkamer mag wettelijk gezien niet. Handhaving door gemeente blijkt als gevolg te hebben dat de regels worden aangescherpt en beter nageleefd, deze handhaving zal dus vaker ingezet moeten worden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave	4
1. Inleiding	5
2. Theoretisch kader	6
2.1 Adolescentie	6
2.2 Alcoholgebruik jongeren	6
2.3 Wet- en regelgeving	8
2.4 Sport en alcoholgebruik	10
2.5 Implicaties voor het onderzoek	11
3. Methode	12
3.1 Onderzoek soort, -type en -ontwerp	12
3.2 Onderzoekseenheden	12
3.3 Procedure	12
3.4 Meetinstrument	13
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit	15
3.6 Ethische overwegingen	15
4. Resultaten	16
4.1 Resultaten deelvraag 1	16
4.2 Resultaten deelvraag 2	16
4.3 Resultaten deelvraag 3	18
4.4 Resultaten deelvraag 4	19
5. Discussie	20
5.1 Analyse deelvraag 1	20
5.2 Analyse deelvraag 2	20
5.3 Analyse deelvraag 3	21
5.4 Analyse deelvraag 4	22
5.5 Sterkten en zwakten van het onderzoek	22
6. Conclusies en aanbevelingen	23
6.1 Conclusies	23
6.2 aanbevelingen	24
Referenties	26
Bijlage I: Overzicht respondenten	28
Bijlage II: Citaten, labels, kernlabels en thema's	32

1. Inleiding

Op 1 januari 2014 is de leeftijdsgrens voor alcohol verhoogd van 16 naar 18 jaar (Van Rijn, 2013). Het aantal scholieren van 12 tot en met 16 jaar dat ooit alcohol heeft gedronken is tussen 2011 en 2015 gedaald, namelijk van 66% naar 45% (Trimbosinstituut, z.d.). In 2016 zijn er ondanks deze daling toch 791 jongeren onder de achttien jaar na overmatig alcoholgebruik opgenomen in een ziekenhuis (Nienhuis, Van der Lely & Van Hoof, 2017).

De campagne 'Laat ze niet (ver)zuipen' (LZNVZ) is een samenwerking tussen alle Zeeuwse gemeenten, GGD Zeeland, Indigo preventie, Politie Zeeland-West-Brabant, Admiraal de Ruyter Ziekenhuis en andere maatschappelijke partners om het alcoholgebruik onder jongeren te verlagen. Het doel van deze campagne is dat de inwoners van de provincie Zeeland bewust worden wat de risico's zijn van (overmatig) drankgebruik door jongeren en hen actief te betrekken bij activiteiten waardoor het alcoholgebruik wordt beperkt (LZNVZ, z.d.).

Er is nog niet eerder onderzoek gedaan naar alcoholgebruik door jongeren in sportkantines in Zeeland. De campagne LZNVZ heeft het lectoraat 'Healthy Region' van de HZ University of Applied Sciences gevraagd om dit onderzoek uit te voeren. Twee onderzoekers hebben studenten Pedagogiek en Sportkunde begeleid om de data te verzamelen. Voor studenten Pedagogiek en Sportkunde is het van belang om dit onderzoek uit te voeren, zodat ze inzicht krijgen over alcoholgebruik en wat de gevolgen kunnen zijn bij jongeren onder de 21 jaar. Door het verkrijgen van kennis en inzicht kunnen studenten in hun latere beroep voorlichting geven aan jongeren over de gevolgen van het gebruik van alcohol.

De centrale onderzoeksvraag in dit onderzoek luidt:

Op welke manier wordt er omgegaan met alcoholgebruik door jongeren onder de 21 jaar in sportkantines in Zeeland?

Deze centrale onderzoeksvraag is onderverdeeld in de volgende deelvragen:

1. Welke regels hanteren de sportclubs ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren in de sportkantine?
2. Op welke manieren en in welke mate worden deze regels ten aanzien van alcoholgebruik in de sportkantine nageleefd?
3. Welke ervaringen hebben jongeren onder de 21 jaar met alcoholgebruik in de sportkantine?
4. Welke voor- en nadelen zien jongeren onder de 21 jaar aan alcoholgebruik in de sportkantine?

In hoofdstuk 2 wordt de relevante literatuur rond het onderwerp van het onderzoek samengevat en toegelicht. In hoofdstuk 3 staat de methode van het onderzoek beschreven. In hoofdstuk 4 worden de resultaten vermeld waarna in hoofdstuk 5 een analyse van deze resultaten volgt. Er wordt afgesloten met hoofdstuk 6 waarin conclusies en aanbevelingen staan.

2.Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste begrippen die samenhangen met de onderzoeksvragen uiteengezet door middel van recente literatuur. Achtereenvolgens zijn dit adolescentie, alcoholgebruik jongeren, wet- en regelgeving, combinatie sport en alcohol. Er wordt afgesloten met implicaties voor het onderzoek.

2.1 Adolescentie

De adolescentieperiode wordt verschillend afgebakend. Feldman (2015) noemt de adolescentie de ontwikkelingsperiode tussen de kindertijd en de volwassenheid. In deze periode verandert er veel op verschillende gebieden. Volgens Becker (2014) wordt de adolescentiefase gekenmerkt door emotionele zelfstandigheid. Deze ontwikkeling gaat gepaard met enerzijds een innerlijk conflict waarbij de adolescent kind wil blijven, maar ook als volwassene behandeld wil worden. Anderzijds zijn er tijdens de ontwikkeling conflicten tussen de ouders en de adolescent. Adolescenten gaan steeds meer tijd doorbrengen met vrienden. Afhankelijk van de aard van de vriendenkring gaan ze experimenteren met seksualiteit, spijbelen, alcohol of drugs. Een ander kenmerk dat een grote rol speelt in de adolescentie is het erbij willen horen. Jongeren gaan veel waarde hechten aan wat anderen van hen denken (Becker, 2014).

De hersenen zijn volop in ontwikkeling tijdens de adolescentie, met name de prefrontale cortex. Dit is het deel van de hersenen waarmee mensen denken, oordelen en complexe inschattingen maken en daarmee kunnen mensen gedrag plannen en risico's inschatten. Dit heeft gevolgen voor het beheersen van impulsief gedrag. Daarbij komt dat door de hormonen die in de puberteit aangemaakt worden het limbisch systeem extra gestimuleerd wordt. Dit gedeelte van de hersenen is gevoelig voor beloningen, prikkels, bevrediging van behoeften en nieuwe ervaringen. Het limbisch systeem wordt actief en positief gestimuleerd als een adolescent spanning opzoekt. Deze extra stimulans van het limbisch systeem in combinatie met de onvolledige ontwikkeling van de prefrontale cortex zorgt voor een onbalans in de ontwikkeling. Hierdoor kan de adolescent zich impulsief en risicovol gedragen (Boelema, Ter Bogt, Van den Eijnden & Verdurmen, 2009; Twisk & Stelling, 2014).

2.2 Alcoholgebruik jongeren

In Zeeland is het alcoholgebruik onder jongeren vergelijkbaar met de rest van Nederland. Van de Zeeuwse jongeren van 15 en 16 jaar heeft 80 procent al weleens alcohol genuttigd. Jongens drinken vooral bier en sterke drank terwijl meisjes vaker wijn en mixdrankjes drinken (Van Gorsel, De Cuyper & Van Overbeeke, 2016).

Er is sprake van bingedrinken op het moment dat er vijf glazen of meer worden gedronken bij één gelegenheid of wanneer er elf of meer glazen worden gedronken in het weekend. Volgens Van Gorsel e.a. (2016) voldoet 31% van de Zeeuwse jongeren aan dit criterium. Bingedrinken heeft zowel een tijdelijk als chronisch effect op jongeren. Overmatig alcoholgebruik heeft een acuut negatief effect op verschillende cognitieve functies zoals responscontrole, het geheugen en de cognitieve controle. Zowel vertraging als demping van de hersenactiviteit

verantwoordelijk zijn voor deze functies. Een belangrijke opmerking hierbij is dat de effecten van binge drinken groter zijn wanneer het brein van de adolescent jonger is (Witteman, 2014). In 2016 zijn er in Nederland 791 meldingen geweest van jongeren onder de 18 jaar die in het ziekenhuis zijn beland door overmatig alcoholgebruik. Bij 550 jongeren ging het over een alcoholvergiftiging. Op de Zeeuwse alcoholpoli in Goes zijn 27 jongeren opgenomen geweest in 2016 (Nienhuis, Van der Lely & Van Hoof, 2017).

Alcohol kan ook een blijvend effect hebben op de hersenen. Bij jongeren onder de zestien jaar zijn alle hersengebieden nog gevoelig voor alcohol. De meest kwetsbare gebieden zijn de hippocampus en de prefrontale schors. De hippocampus speelt een belangrijke rol bij het opslaan van informatie en de prefrontale schors speelt onder andere een rol bij concentratie. Als deze hersendelen worden beïnvloed, kan dit effect hebben op het geheugen, het aandachtig leren en het vermogen van de jongere om weloverwogen keuzes te maken. Bij volwassenen is te zien dat de drinker na het drinken van alcohol wat slaperig wordt en de motoriek beïnvloed wordt. Bij jongeren lijkt hun motoriek minder aangetast te worden door alcohol. Met andere woorden, een puberlichaam geeft minder snel signalen van het dronkenschap dan het lichaam van een volwassene. Door het wegblijven van de lichamelijke signalen bij een jongere merkt de jongere vaak pas te laat dat er te veel alcohol genuttigd is (Van der Hoeven, 2010).

Jongeren onder de 18 jaar die nog geen alcohol mogen in horecagelegenheden drinken veelal thuis of bij vrienden. Ook wordt er gedronken in zogenoemde 'zuipketen'. Hiermee worden onder andere schuren, caravans en hokken bedoeld waar jongeren samenkomen om te drinken. Binnen deze ketens wordt er vooral bier genuttigd, omdat een fles bier goedkoper wordt aangeboden dan in andere horecagelegenheden. Ook sterkte drank is geliefd. Het gevaar hiervan is dat deze gemixt wordt met bijvoorbeeld cola of energydrink en dat de jongeren hierdoor al snel grote hoeveelheden alcohol binnen krijgen. Leeftijdsgrenzen worden hier vaak niet gehanteerd. Daarnaast blijft alcohol ook voor jongeren onder de 18 jaar makkelijk te verkrijgen in de discotheek en in het café. (Van Gorsel, De Cuyper & Van Overbeeke, 2016).

Wanneer we kijken naar waarom jongeren alcohol drinken, spelen vele factoren een rol. Beek (2014) maakt onderscheid tussen twee cognitieve systemen die belangrijk zijn bij gedrag zoals alcoholgebruik, namelijk impliciete en expliciete cognities. De impliciete of automatische cognities bestaan uit de zogenaamde *attentional bias* (iemand's aandacht wordt buitenproportioneel door alcohol getrokken) en *approach/avoidance tendencies* (neiging om alcoholgerelateerde stimuli te benaderen of te vermijden). De expliciete of gecontroleerde cognities bestaan uit *drinking motives* (motieven om te drinken) en *outcome expectancies* (verwachtingen over gevolgen op langere termijn). Drinking motives worden vervolgens weer ingedeeld in vier categorieën:

1. *Enhancement* (verrijking): deze factor is intern en positief. Het motief is om positieve emoties op te wekken.

2. *Social* (sociaal): deze factor is extern en positief. Het motief is om een sociale beloning te verkrijgen.
3. *Coping* (leren omgaan met): deze factor is intern en negatief. Het motief is hier om negatieve emoties te kunnen onderdrukken.
4. *Conformity* (conformiteit): deze factor is extern en negatief. Het motief hier is om sociale uitsluiting te voorkomen.

Jongeren die veel alcohol nuttigen hebben over het algemeen een relatief hoge attentional bias en hoge approach tendencies ten aanzien van alcoholgerelateerde stimuli en lage avoidance tendencies. Positieve motieven (zoals positieve emoties, een sociale beloning) wegen bij hen zwaarder dan hun verwachtingen over de (negatieve) gevolgen op lange termijn (Beek, 2014)

2.3 Wet- en regelgeving

De Drank- en Horecawet is in 1964 ingegaan en is sindsdien meerdere keren gewijzigd. De laatste wijziging is in 2014 ingevoerd. Vanaf 1 januari 2014 is de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol verhoogd van 16 naar 18 jaar. Deze wetswijziging is ter bescherming van de jongeren voor de schadelijke gevolgen van alcohol. De wetswijziging houdt in dat aan jongeren onder de 18 jaar en aan jongeren ouder dan 18 jaar die alcohol kopen voor jongeren onder de 18 jaar geen alcohol mag worden verkocht en dat jongeren onder de 18 jaar geen alcohol bij zich mogen hebben op publieke plaatsen. Andere bepalingen uit de Drank- en Horecawet zijn bijvoorbeeld het schenken van drank met een vergunning en het duidelijk zichtbaar aangeven van de leeftijdsgrens of -grenzen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2012; Van Rijn, 2013).

Niet alleen in het uitgaansleven is het belangrijk dat de wet- en regelgeving opgevolgd wordt, maar ook in sportkantines. De sportkantines worden als een aparte tak gezien binnen de alcohol wet- en regelgeving. Om die reden is er in samenwerking met het Nederlands Olympisch Comité Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) een bestuursreglement 'alcohol in sportkantines' opgesteld. In dit bestuursreglement staan wettelijke bepalingen voor het verstrekken van alcohol in sportkantines. De wettelijke bepalingen voor sportkantines verschillen licht van de algemene wettelijke bepalingen voor het verstrekken van alcohol:

- De verkoop van alcoholhoudende dranken aan jongeren onder de 18 jaar is verboden.
- De schenktijden en leeftijdsgrenzen moeten zichtbaar worden opgehangen in de sportkantine.
- De persoon die de alcohol verstrekt dient de leeftijd van de aspirant-koper, de persoon die de alcohol gaat nuttigen, vast te stellen. Dit hoeft niet als de aspirant-koper de vereiste leeftijd onmiskenbaar heeft bereikt.

- Alcoholhoudende drank mag niet worden verstrekt als dit kan leiden tot de verstoring van de openbare orde, veiligheid of zedelijkheid.
- Het is verboden om alcoholhoudende dranken te verstrekken aan personen die verkeren in kennelijke staat van dronkenschap.
- Het is verboden personen toe te laten die onder invloed zijn van psychotrope stoffen of verkeren in kennelijke staat van dronkenschap.

Voor sportkantines gelden ook vastgestelde huis- en gedragsregels met betrekking tot alcohol:

- Het is verboden om, zowel in de kantine als ergens anders op het terrein van de vereniging, zelf meegebrachte alcoholhoudende drank te gebruiken.
- Het is verboden om in de kantine gekochte alcoholhoudende drank ergens anders te nuttigen dan in de kantine of op het terras.
- Er wordt geen alcohol geschonken aan trainers van de jeugdelftallen, leiders van de jeugdelftallen en andere begeleiders van de jeugdspelers tijdens het uitoefenen van hun functie.
- Het bestuur van de sportclub wil voorkomen dat mensen onder invloed van alcohol deelnemen aan het verkeer. Om deze reden kan verstrekking van alcoholhoudende dranken, worden geweigerd aan deze betreffende personen.
- Het bestuur van de sportclub stimuleert het maken van 'BOB-afspraken'.
- Barvrijwilligers en/of leidinggevend en drinken gedurende hun bardienst geen alcohol.
- Het stimuleren van het drinken van alcohol door middel van prijsacties zoals 'happy hours' is niet toegestaan in de sportkantines.
- Alcoholvrije dranken moeten goedkoper aangeboden worden dan alcoholhoudende dranken. Dit om alcoholmatiging te promoten.
- Personen die normaal afwijkend of agressief gedrag vertonen, kunnen door de leidinggevende of het barpersoneel verwijderd worden uit de sportkantine.

Er zijn ook bepaalde eisen waar het barpersoneel van de sportkantine aan moet voldoen:

- Barvrijwilligers zijn ten minste 16 jaar oud. Het advies van NOC*NSF is 18 jaar.
- Er zijn minimaal twee leidinggevend en van 21 jaar of ouder aanwezig. Deze moeten in het bezit zijn van een verklaring Sociale Hygiëne.
- De vereniging heeft een bestuursreglement vastgesteld. Hierin staan onder andere de hierboven beschreven regels.
- Alcoholische dranken worden alleen op de tijden die in het bestuursreglement staan verkocht.
- De barvrijwilligers hebben een Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA) gevolgd.
- Er wordt een registratie bijgehouden van de geïnstrueerde barvrijwilligers.

- Eén van de leidinggevendenden of een geïnstrueerde barvrijwilliger is aanwezig tijdens het schenken van alcohol in de kantine.
- De barvrijwilligers moeten op een bepaalde manier betrokken zijn bij de sportclub. Dit kan als lid van de sportclub, als via een verenigingslid (NOC*NSF & VNG, 2013).

2.4 Sport en alcoholgebruik

Voor sportende jongeren is het belangrijk om te weten dat alcohol drinken voor, tijdens of vlak na het sporten niet gezond is. Alcohol verwijdt de bloedvaten en het hart moet harder werken om de spieren van bloed en zuurstof te voorzien. De lever is dan druk bezig met het afbreken van de alcohol. Er blijft dan geen tijd meer over voor het afvoeren van het melkzuur. Melkzuur is een afvalstof die vrijkomt wanneer iemand zich heeft ingespannen. Wanneer er alcohol genuttigd wordt tijdens het sporten zullen de spieren te weinig zuurstof krijgen. Hierdoor gaan de prestaties achteruit en het melkzuur hoopt zich op in de spieren. De spieren zullen zich hierdoor langzamer herstellen. Ook het reactievermogen neemt af omdat het zenuwstelsel afgeremd wordt. De kans op een blessure neemt hierdoor toe. De combinatie tussen sport en alcohol leidt tot een snellere kans op uitdroging. Tijdens het sporten verlies je al vocht. Wanneer hier alcohol aan toegevoegd wordt, wordt er extra vocht verloren (Van der Lely, De Visser & Ligterink, 2011). Het drinken van meer dan twee tot drie glazen alcohol op een dag kan gezondheidsrisico's met zich mee brengen. Wanneer het alcoholgehalte in het bloed oploopt, verandert het gedrag en de stemming van een persoon. Ook wordt de reactiesnelheid verminderd en is er een grote kans op emotioneel gedrag (Former, 2013). De Gezondheidsraad heeft in 2015 als nieuwe richtlijn het advies om niet meer dan één glas alcoholhoudende drank per dag te drinken. Deze aanpassing is vooral gebaseerd op kennis over de relatie tussen alcoholgebruik en het ontstaan van verschillende vormen van kanker (STAP, 2016).

Adolescenten vormen een eigen identiteit, met eigen normen en waarden. Ze leren onder andere door het imiteren van anderen. Reclame is een manier waarop jongeren ook beïnvloed kunnen worden. Reclameborden langs de sportvelden, reclame op teamshirts en reclame op nationaal gebied. In de voetbalwereld is er zelfs een competitie vernoemd naar een biermerk, namelijk de Jupiler League. Er is ook sprake van positieve beïnvloeding. Zo zijn er verschillende professionele sporters die geen alcohol drinken en daarom een ideale voorbeeldfunctie aannemen. Trainers hebben ook zo'n voorbeeldfunctie. Zij kunnen direct en indirect invloed hebben op het alcoholgebruik bij de adolescenten voor, tijdens en na het sporten. Hoe een trainer zelf omgaat met alcohol maar ook hoe hij omgaat met alcoholgebruik van de jongeren die hij traint, is daarom belangrijk (Van der Lely, De Visser & Ligterink, 2011; 2014).

2.5 Implicaties voor het onderzoek

De adolescentiefase wordt gekenmerkt door de ontwikkeling naar emotionele zelfstandigheid waarbij jongeren steeds meer tijd doorbrengen met vrienden. Afhankelijk van de aard van de vriendenkring gaan ze experimenteren met onder andere het gebruik van alcohol. Een ander kenmerk dat een grote rol speelt in de adolescentie is het erbij willen horen. Ze zijn daardoor in deze periode meer beïnvloedbaar (Becker, 2014; Feldman, 2015). Daarom is er in dit onderzoek nagegaan hoe adolescenten omgaan met alcoholgebruik en in hoeverre ze hierbij beïnvloed worden door leeftijdsgenoten. Omdat dit in Zeeland nog niet eerder onderzocht is in sportkantines, richt dit onderzoek zich op alcoholgebruik in sportkantines van alle 13 gemeenten in Zeeland.

Door het NOC*NSF (2013) zijn huis- en gedragsregels met betrekking tot alcohol vastgesteld waar sportkantines zich aan dienen te houden. In dit onderzoek zijn de jongeren gevraagd naar de regels in hun sportkantine en op welke wijze deze kenbaar zijn gemaakt.

De effecten van bingedrinken zijn groter zijn wanneer het brein van de adolescent jonger is (Witteman, 2014). Daarom is in dit onderzoek gevraagd naar het eigen alcoholgebruik van de jongeren en dat van anderen. Ook is gevraagd naar ervaringen met bingedrinken of comazuipen.

Omdat volgens Van der Lely, De Visser en Ligterink (2011; 2014) trainers direct en indirect invloed hebben op het alcoholgebruik van de jongeren, is tijdens dit onderzoek expliciet gevraagd naar de rol van de trainer.

3. Methode

In dit hoofdstuk worden het soort onderzoek, het type onderzoek en het onderzoeksontwerp benoemd. De onderzoekseenheden en het soort steekproef worden beschreven. Daarna worden de procedure van het onderzoek en de dataverzamelmethode besproken. Het meetinstrument en de operationalisering worden benoemd. Tenslotte worden de betrouwbaarheid, validiteit en ethische overwegingen besproken.

3.1 Onderzoek soort, -type en -ontwerp

Het onderzoek soort is kwalitatief, want het is een kleinschalig onderzoek waarbij door middel van interviews de meningen en belevingen van jongeren over alcoholgebruik onder de 21 jaar in sportkantes achterhaald zijn. Het onderzoeken van meningen en belevingen kan het beste door middel van kwalitatief onderzoek gedaan worden (Baarda, 2014) waarbij soms ook aantallen worden genoemd waar dit informatief is. Het onderzoekstype is beschrijvend omdat er gebruik wordt gemaakt van interviews. Het onderzoeksontwerp is een eenmalig kwalitatief survey, want er wordt ingezoomd op één kenmerk van de populatie namelijk het alcoholgebruik onder jongeren die jonger zijn dan 21 jaar in sportkantes. Dit kenmerk wordt door middel van semi-gestructureerde interviews onderzocht.

3.2 Onderzoekseenheden

De onderzoekspopulatie wordt gevormd door alle jongeren onder de 21 jaar die lid zijn van een sportclub in Zeeland. De onderzoekseenheden die daadwerkelijk mee hebben gedaan aan het onderzoek zijn 132 respondenten. Er is sprake van een doelgerichte steekproef waarbij jongeren uit alle 13 Zeeuwse gemeenten zijn benaderd. Omdat het onderzoek gaat over alcoholgebruik onder jongeren in sportkantes, is gezocht naar jongeren van sportclubs waar een sportkante aanwezig is. Een gevolg hiervan is dat de meerderheid van de geïnterviewde jongeren op voetbal zit. De doelgerichte steekproef is een steekproef met maximale breedte; zo is er voor gezorgd dat alle 13 gemeenten vertegenwoordigd zijn, er zowel jongens als meisjes meededen aan het onderzoek en er spreiding zit in de leeftijden van deze jongeren. Er deden 79 jongens en 53 meisjes mee aan het onderzoek. De meeste respondenten zitten op voetbal (93), de andere sporten zijn korfbal, hockey, zwemmen, badminton, paardrijden, jiu-jitsu en volleybal. Zie Bijlage I voor alle respondenten.

3.3 Procedure

De respondenten zijn benaderd via social media, via de sportclub of via het eigen netwerk. De interviews zijn gehouden in mei 2017. Er is gekozen voor semi-gestructureerde interviews waarbij er vaste beginvragen per topic geformuleerd zijn maar er daarna steeds

doorgevraagd wordt. Hierdoor zijn er bij elke jongere min of meer dezelfde vragen gesteld zodat de gegevens gemakkelijker geanalyseerd konden worden, maar is er voldoende ruimte voor eigen inbreng per jongere geweest. Niet alle studenten hebben even goed doorgevraagd waardoor er verschillen zijn in de hoeveelheid informatie die respondenten hebben gegeven. De interviews zijn opgenomen met een telefoon, daarna zijn de interviews uitgewerkt en geanalyseerd door middel van de Grounded Theory benadering. Hierbij zijn de typerende uitspraken per deelvraag letterlijk uitgetypt. Daarna zijn er via open codering labels aan deze uitspraken toegekend. Vervolgens zijn er via axiale codering kernlabels geformuleerd en ten slotte via selectieve codering thema's. In bijlage II staan de uitspraken, labels, kernlabels en thema's van 13 respondenten (een uit elke gemeente) vermeld, omdat dit van alle 132 respondenten een te omvangrijke bijlage zou worden.

3.4 Meetinstrument

Het te onderzoeken kenmerk in dit onderzoek is: 'alcoholgebruik door jongeren onder de 21 jaar in sportkantine's'.

Dit kenmerk is onderverdeeld in de volgende dimensies: regels alcoholgebruik in sportkantine, naleving regels in sportkantine, ervaringen alcoholgebruik in sportkantine, voor- en nadelen alcoholgebruik. Deze dimensies zijn weer onderverdeeld in topics. In de tabel hieronder staan de beginvragen die per topic worden gesteld tijdens de interviews.

Dimensies	Topics	Indicatoren (beginvragen per topic in het interview)
Regels alcoholgebruik in sportkantine	• Verkoop eten en drinken in sportkantine • Verkoop alcohol • Regels	• Vertel eens hoe jullie sportkantine eruit ziet? • Wat zijn de openingstijden? • Wat wordt er verkocht aan eten en drinken? • Wat wordt er verkocht aan alcohol? • Welke regels zijn er rond alcoholgebruik? • Waar staan deze regels? • Welke zichtbare regels zijn er? • Door wie wordt de bar bemenst?
Naleving regels in sportkantine	• Controle leeftijd • Op andere manier aan alcohol komen • Speciale gelegenheden • Rol trainer • Rol ouders	• Op welke manieren wordt er gecontroleerd op de leeftijd van de jongeren die alcohol bestellen? • Hoe vaak wordt er gecontroleerd? • Op welke momenten of tijdstippen wordt er minder of niet gecontroleerd?

		• Op welke andere manieren komen de jongeren onder de 18 jaar aan alcohol? • Zijn de regels anders met speciale gelegenheden? (kampioenschap, begin/afsluiting seizoen etc.) • Welke verschillen zijn er tussen de regels van verschillende trainers? • Welke rol spelen ouders bij het alcoholgebruik?
Ervaringen alcoholgebruik in sportkantine	• Eigen alcoholgebruik • Alcoholgebruik anderen	• Vertel eens over jouw alcoholgebruik in de sportkantine? • Wat, wanneer, hoeveel drink jij? • Sinds wanneer drink jij alcohol? • Hoe ziet jouw alcoholgebruik thuis, bij vrienden of bij het uitgaan er uit? • Vertel eens over het alcoholgebruik van anderen in de sportkantine? • Op welke manieren beïnvloeden jullie elkaar in alcoholgebruik? • Welke verschillen zijn te zien tussen verschillende leeftijden? • Welke verschillen zijn te zien tussen jongens en meisjes? • Welke verschillen zijn te zien tussen verschillende teams? • Welke verschillen tussen gewonnen en verloren wedstrijden? • Welke verschillen tussen uit en thuis spelen?
Voor- en nadelen alcoholgebruik	• Voordelen alcoholgebruik • Nadelen alcoholgebruik	• Welke voordelen zie jij aan het gebruik van alcohol? • Welke nadelen zie jij aan het gebruik van alcohol? • Welke ervaringen heb je met binge drinken of comazuipen in de sportkantine? • Hoe zie jij de combinatie tussen sport en alcohol?

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Betrouwbaarheid is de mate waarin een test onafhankelijk is van toeval (Baarda, 2014). De betrouwbaarheid van dit onderzoek wordt verhoogd doordat er gebruik gemaakt wordt van vaste topics en vaste beginvragen tijdens de interviews. De betrouwbaarheid van dit onderzoek wordt verlaagd doordat sprake is van een onderzoek naar ervaringen en meningen van personen en er dus sprake is van subjectiviteit. Ook kan er sprake zijn van subjectiviteit tijdens het labelen van de interviews. Daarnaast wordt de betrouwbaarheid verlaagd doordat er door meerdere onderzoekers is geïnterviewd. Het afnemen van de interviews zal dus niet bij alle respondenten op dezelfde manier zijn verlopen.

Validiteit wordt onderscheiden in instrumentele validiteit en ecologische validiteit. Instrumentele validiteit gaat over het meetinstrument en of deze geschikt is om de te onderzoeken begrippen te meten (Baarda, 2014). De instrumentele validiteit wordt verhoogd door in de operationalisering gebruik te maken van literatuur. De instrumentele validiteit wordt verlaagd doordat het meetinstrument zelf gemaakt is en niet voor eerder onderzoek is gebruikt. De ecologische validiteit de geldigheid van de onderzoeksresultaten aan (Baarda, 2014). De ecologische validiteit van de interviews wordt verhoogd doordat de respondenten zijn geïnterviewd in de eigen context, namelijk de kantine van de eigen sportvereniging.

3.6 Ethische overwegingen

Deelname aan het onderzoek was op vrijwillige basis. De anonimiteit van de respondenten wordt gewaarborgd door nergens namen te noemen. Het onderzoek zou mogelijk nadelige gevolgen kunnen hebben voor respondenten of hun verenigingsgenoten. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat het alcoholbeleid binnen de verenigingen wordt aangescherpt waardoor het voor de jongeren minder makkelijk wordt om daar alcohol te drinken. Dit mogelijk nadelige gevolg weegt echter niet op tegen het doel van dit onderzoek, namelijk het onderzoeken en in beeld brengen van het alcoholgebruik onder jongeren bij sportverenigingen. De respondenten kunnen zich bezwaard voelen om mogelijk nadelige informatie voor henzelf of voor de sportverenigingen te vertellen. Alle respondenten worden gerustgesteld doordat wordt aangegeven dat de resultaten van het onderzoek anoniem verwerkt en vertrouwelijk behandeld zullen worden. Er zijn jongeren uit alle 13 gemeenten in Zeeland geïnterviewd. Omdat elke gemeente uit meerdere dorpskernen bestaat en elke dorpskern weer meerdere sportclubs heeft, is er voor gekozen om de sportclubs niet bij naam te noemen. Dit om te voorkomen dat uitspraken nadelige gevolgen voor de naam van de sportclub kunnen hebben.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten per deelvraag genoemd. Omdat het een kwalitatief onderzoek betreft, ligt de nadruk niet op aantallen maar op letterlijk uitgesproken meningen en ervaringen. Waar het zinvol is, worden aantallen genoemd. Omdat sommige studenten meer hebben doorgevraagd dan andere, zijn niet alle vragen aan alle 132 respondenten gesteld. Ook is het mogelijk dat een respondent meerdere antwoorden geeft op een vraag. Vandaar dat genoemde aantallen bij elkaar opgeteld niet altijd 132 is.

4.1 Resultaten deelvraag 1

Welke regels hanteren de sportclubs ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren in de sportkantine?

Alle respondenten vertellen dat er in de sportkantine chips, snoep, ijs, broodjes en snacks uit de frituur worden verkocht. Daarnaast is er in elke sportkantine frisdrank, sportdrank, bier en wijn te koop. Een klein aantal respondenten (15) noemt ook de verkoop van mixdrankjes en sterke drank. Er is één kleine sportkantine waar geen alcohol wordt verkocht. In de meeste sportkantines wordt vanaf de middag alcohol geschonken, maar er zijn er ook waar dit alleen in de avond mag wanneer er geen jeugdspelers meer zijn. In de meeste sportkantines staan vrijwilligers achter de bar; dit zijn ouders van jeugdleden, vrouwen van voetballende senioren of leden. Er zijn 26 respondenten die vertellen dat er een vaste (betaalde) kracht achter de bar staat. Een meisje van 16 jaar vertelt:

“Ja ze proberen wel 18 plus aan te houden maar dat gebeurt niet altijd. Er hangen wel een paar stickers die zijn er wel. Vrijwilligers draaien bardiensten, iedereen die ze maar kunnen vinden”.

Alle respondenten noemen als geldende regel dat er geen alcohol gedronken mag worden door jongeren onder de 18 jaar. De helft van de respondenten vertelt dat er stickers of bordjes met NIX18 hangen, volgens de andere helft is de regel niet zichtbaar of weten ze niet of de regel ergens zichtbaar is. Drie respondenten vertellen dat er controle is geweest door de gemeente en dat daarna duidelijke regels opgehangen zijn. Een jongen van 20 jaar zegt:

“Van die bepaalde regels, tot zeven uur mag de muziek aan dat moet van de gemeente. Allemaal van dat soort dingen. Langs de lijn mag het sowieso niet. Mag alleen binnen de eh, voor de kantine, dus voor dat stukje mag met glazen met alcohol voor de lijn, voor de rest mag het niet langs de lijn, alleen in de kantine”.

4.2 Resultaten deelvraag 2

Op welke manieren en in welke mate worden deze regels ten aanzien van alcoholgebruik in de sportkantine nageleefd?

De helft van de respondenten zegt dat er naar je ID wordt gevraagd bij de verkoop van alcohol. Volgens de andere helft wordt er nooit naar je ID gevraagd of alleen bij 'vreemden'. De meeste jongeren zeggen dat minderjarigen toch wel aan alcohol komen, bijvoorbeeld doordat ouderen het voor hen meenemen. Sommige respondenten gebruiken een nep ID of verwisselen een 18+ bandje.

Bij een vaste kracht achter de bar en bij bepaalde ouders krijgen de minderjarigen geen alcohol mee. Bij vrijwilligers en dan vooral als er (jeugd)leden achter de bar staan, wordt er makkelijker alcohol meegegeven. Er zijn tegengestelde ervaringen onder de respondenten. Zo zegt een respondent dat wanneer zijn moeder achter de bar staat, hij echt geen alcohol meekrijgt terwijl een andere respondenten het juist wel van zijn eigen moeder meekrijgt. Vaak wordt gezegd *'Iedereen kent elkaar toch'*. Dit houdt in de ene sportkantine in dat er dus geen alcohol wordt meegegeven aan minderjarigen en bij de andere sportkantine dat het juist wel aan bekende minderjarigen wordt meegegeven. Zo zegt een jongen van 17 jaar:

"Zij weten hoe oud ik ben en ik iedereen kent mij hier dus ik krijg het toch wel mee. Ik mag wel drinken maar ze houden me toch wel in de gaten.... dus kan mij hier toch niet helemaal zat gaan lopen drinken".

Ook over de handhaving van de regels bij speciale gelegenheden verschillen de meningen. Volgens 25 respondenten zijn er dan geen veranderingen in de handhaving, volgens 25 andere respondenten wordt er dan soepeler met de regels omgegaan. Vooral bij de seizoen afsluiting is het bij veel voetbalkantines gebruikelijk dat iedereen bier krijgt ongeacht de leeftijd. Een meisje van 16 jaar vertelt:

"Naja, ik moet zeggen toen we twee jaar geleden kampioen werden, kregen we bloemen en een fles wijn. Ik ook, ook al was ik toen nog maar 14. Soms krijgen we een kratje van de vereniging of iemand die ons sponsort. Soms komen ze ook gewoon uit de pot. De trainers hebben iets van het is je eigen keuze, en als je ouders instemmen".

De trainers bepalen hoe er wordt omgegaan met alcoholgebruik in de kleedkamer na de wedstrijd. Sommige trainers willen niet dat er alcohol gedronken wordt en dan gebeurt het ook niet. De meeste trainers van teamsporten gaan er makkelijk mee om en halen een kratje bier. Het 'kratje bier in de kleedkamer' wordt door veel respondenten genoemd. Zo zegt een meisje van 17 jaar:

"Uh nou mijn broertje voetbalt in de A'tjes en die trainer dat is het grootste kind van allemaal, dus die koopt altijd twee of drie kratten bier voor heel zijn team, terwijl de meeste nog geen 18 zijn. En andere trainers die letten er toch wel op dat er niet te veel gedronken wordt denk ik".

Er zijn twee trainers die toestemming vragen aan de ouders om bier te geven aan een jongere onder de 18 jaar. Een paar respondenten geven aan niet te drinken omdat dit niet van de ouders mag, er zijn meer jongeren die vertellen dat ouders het prima vinden om na een gewonnen wedstrijd wat te drinken:

“Mijn moeder en vader zeggen ook als we bijvoorbeeld een keer gewonnen hebben en we worden kampioen: ga je gang maar”.

4.3 Resultaten deelvraag 3

Welke ervaringen hebben jongeren onder de 21 jaar met alcoholgebruik in de sportkantine?

Van de geïnterviewde jongeren drinken er 98 alcohol in de sportkantine en 34 niet. De jongeren die wel drinken geven bijna allemaal aan al voor het 16^e jaar begonnen te zijn. De respondenten die op het moment van het onderzoek jonger zijn dan 16 jaar drinken geen alcohol. De meeste jongeren drinken een paar glazen per gelegenheid, er zijn 18 jongeren die 5 tot 10 glazen drinken en 7 jongeren drinken meer dan 10 glazen. Veel respondenten noemen zoals hierboven al vermeld het kratje in de kleedkamer. Er wordt vaker gedronken na winst en vaker bij thuiswedstrijden. Een jongen van 16 jaar vertelt:

“Ja, een kratje bier na de wedstrijd, met z’n allen. Het is één kratje maar maximaal twee of zo. Eén kratje in de kleedkamer wordt verdeeld over twaalf jongens. Ja, bij ons zijn er wel van 18, de helft, maar soms ook, ik ben dan 16 de jongste ongeveer en dan een paar jongens van 17 en ja die drinken ook mee”

Er zijn zowel jongeren onder als boven de 18 jaar geïnterviewd. Er is gevraagd of er verschil is tussen het alcoholgebruik van jongeren onder en boven de 18 jaar. Er zijn 44 respondenten die zeggen dat ouderen meer drinken, 8 respondenten dat jongeren meer drinken en de meeste respondenten zeggen dat er geen verschil is. Volgens de helft van de respondenten drinken jongens meer dan meisjes. Jongens drinken sneller en voornamelijk bier. Respondenten van dit onderzoek die een individuele sport beoefenen drinken niet of nauwelijks, respondenten van een teamsport drinken bijna allemaal. Bij één club wordt alleen door minderjarige jongeren gedronken als ze in een team spelen met meerderjarigen, want deze club schenkt geen alcohol wanneer er jeugdteams trainen of wedstrijden spelen.

De jongeren zeggen zelf dat ze niet beïnvloed worden, maar sommige respondenten vertellen dat er wel wat van wordt gezegd als je niet drinkt of als je niet snel door drinkt. Er wordt aangemoedigd te drinken of sneller door te drinken. Meisjes zeggen dat beïnvloeding vooral onder jongens aanwezig is, om stoer te doen. Een jongen van 20 jaar zegt:

“Ja, als iemand je een biertje aanreikt dan uh neem je die wel gewoon aan. Ja het is hier wel soort van verboden om één biertje te halen. Je moet ook voor iemand anders halen dus ja uiteindelijk als iemand niet wil en je hebt toch gehaald wordt ie toch wel gedronken. Dus ja. Nee is nee, maar ja. Meestal wordt nee wel ja”.

Door 5 respondenten wordt ervaring met bingedrinken genoemd, meestal van anderen. Er is een respondent die een keer een jongere in coma heeft gezien, maar dit gebeurde na de voetbal in de stad.

4.4 Resultaten deelvraag 4

Welke voor- en nadelen zien jongeren onder de 21 jaar aan alcoholgebruik in de sportkantine?

Bijna de helft van de 132 respondenten zegt dat alcohol voor meer gezelligheid zorgt en 49 jongeren noemen als voordeel dat je er losser van wordt. Volgens 30 respondenten verhoogt het de teamgeest, 11 respondenten vinden het lekker en 21 respondenten zeggen dat er geen voordeel aan alcoholgebruik is. Een jongen van 19 jaar zegt:

“Uhm ja soms kan het uh het iets gezelliger maken. Veel personen worden wat losser, ja sommigen zijn wat meer verlegen en die uh worden dan minder verlegen. Ja de sfeer kan er uh wel iets op vooruit gaan als uh iedereen een paar biertjes op heeft. Niet te veel natuurlijk”.

Als nadeel wordt genoemd dat je er aangeschoten of dronken van kunt worden en de volgende dag met een kater zit (35x), dat het beschadigend is voor je hersenen (33x) en nadelig voor de sportprestaties (29x). Door 35 respondenten wordt als nadeel genoemd dat mensen er agressief of vervelend van kunnen worden of niet meer weten wat ze doen. Drie respondenten noemen als nadeel dat je geen auto meer mag rijden en 3 andere respondenten geven aan geen enkel nadeel te zien aan alcoholgebruik.

Sommige respondenten vinden dat alcohol en sport niet samen gaan:

“Na ja, het is natuurlijk een beetje een gekke combinatie natuurlijk. Als je voor de volle honderd procent voor sport gaat, dan drink je geen alcohol”.

De meeste respondenten vinden dat alcohol en sport best samen kunnen gaan, vooral als het op amateurniveau is en je niet op hoog niveau speelt. Sommigen vinden het zelfs onlosmakelijk met elkaar verbonden:

“Ik vind het niet zo’n slechte combinatie. Eerst lekker voetballen en daarna lekker biertje”.

5. Discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten geïnterpreteerd en geanalyseerd met behulp van de labeling zoals deze in bijlage II te vinden is. Daarnaast worden de resultaten vergeleken met de gelezen literatuur uit het theoretisch kader. Ten slotte worden de sterkten en zwakten van het onderzoek benoemd.

5.1 Analyse deelvraag 1

Welke regels hanteren de sportclubs ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren in de sportkantine?

Het thema dat na labeling en codering van de interviews naar voren komt bij deze deelvraag is 'NIX18 bekend'. Sinds 1 januari 2014 mag er geen alcohol meer worden geschonken aan jongeren onder de 18 jaar (Van Rijn, 2013), deze regel geldt ook expliciet voor sportkantines (NOC*NSF & VNG, 2013). Alle 132 respondenten noemen de regel dat er in de sportkantine niet gedronken mag worden door jongeren onder de 18 jaar. De meeste jongeren hebben de stickers of bordjes met NIX18 gezien. De regel is dus bekend genoeg bij jongeren die lid zijn van een sportclub. De meeste sportkantines worden bemenst door vrijwilligers. Omdat meerdere jongeren aangeven dat 'iedereen die ze maar kunnen vinden' achter de bar gezet worden, is het de vraag of deze vrijwilligers allemaal een Instructie Verantwoord Alcoholschenken hebben gevolgd en of er een registratie wordt bijgehouden van de geïnstrueerde barvrijwilligers. Een paar jongeren vertelt dat er na een controle door de gemeente beter op de regels wordt gelet, dit laat zien dat controle wel degelijk invloed heeft op de naleving van de regels.

5.2 Analyse deelvraag 2

Op welke manieren en in welke mate worden deze regels ten aanzien van alcoholgebruik in de sportkantine nageleefd?

De thema's die naar voren komt bij deze deelvraag is 'makkelijk aan drank komen' en 'trainer bepalend'. Hoewel de nieuwe leeftijdsgrens voor het drinken van alcohol al sinds 1 januari 2014 van kracht is, blijft alcohol ook voor jongeren onder de 18 jaar makkelijk te verkrijgen in de discotheek en in het café (Van Gorsel, De Cuyper & Van Overbeeke, 2016). Ook in sportkantines blijkt dit het geval te zijn volgens de resultaten uit dit onderzoek. Hoewel de helft van de respondenten zegt dat er naar je ID wordt gevraagd, zegt de andere helft dat er niet naar wordt gevraagd of alleen bij 'vreemden'. Daarnaast vertelt de helft van de respondenten dat je onder de 18 jaar toch makkelijk aan alcohol komt. Het wordt meegenomen door oudere leden en door trainers. Er zijn sportkantines waar bij speciale gelegenheden de controle minder scherp is maar er zijn ook sportkantines waar de controle dan juist strenger is. Vaste barchrachten lijken beter op de leeftijdsgrens te controleren dan vrijwilligers.

Trainers hebben een voorbeeldfunctie volgens Van der Lely, De Visser en Ligterink (2011; 2013). Deze kunnen direct en indirect invloed hebben op het alcoholgebruik bij de adolescenten voor, tijdens en na het sporten. Hoe een trainer zelf omgaat met alcohol maar ook hoe hij omgaat

met alcoholgebruik van de jongeren die hij traint, is daarom belangrijk. Veel respondenten uit dit onderzoek vertellen dat de trainer een kratje bier de kleedkamer in brengt. Er zijn ook trainers die alcoholgebruik afkeuren en dan gebeurt het ook niet. In de regels zoals opgesteld door het NOC*NSF en de VNG (2013) staat dat er geen alcohol geschonken mag worden aan trainers van jeugdelftallen. Uit de antwoorden van de respondenten in dit onderzoek blijkt dat deze regel overtreden wordt.

5.3 Analyse deelvraag 3

Welke ervaringen hebben jongeren onder de 21 jaar met alcoholgebruik in de sportkantine?

Het thema dat naar voren komt bij deze deelvraag is 'voor mannelijke teamsporters horen sport en bier drinken bij elkaar'. Volgens recent onderzoek heeft 80 procent van de Zeeuwse jongeren van vijftien à zestien jaar al weleens alcohol genuttigd. Jongens drinken vooral bier en sterke drank terwijl meisjes vaker wijn en mixdrankjes drinken (Van Gorsel, De Cuyper & Van Overbeeke, 2016). Van de geïnterviewde jongeren drinken er 98 alcohol in de sportkantine en 34 niet. Jongens drinken inderdaad vooral bier en meisjes drinken wijn. Sterke drank en mixdrankjes zijn in de veel sportkantines niet te koop. De jongeren die wel drinken geven bijna allemaal aan al voor het 16^e jaar begonnen te zijn. De respondenten onder de 16 jaar uit dit onderzoek geven bijna allemaal aan niet te drinken. Het lijkt dus dat de verhoging van de leeftijdsgrens er toe geleid heeft dat jongeren in elk geval een paar jaar later beginnen met het drinken van alcohol. Bij individuele sporten lijken er minder jongeren alcohol te drinken dan bij teamsporten, maar omdat er in dit onderzoek veel meer teamsporters dan individuele sporters zijn geïnterviewd valt dit niet met zekerheid te zeggen.

Hoewel veel jongeren vinden dat alcohol en (team)sport bij elkaar horen, heeft geen van de 132 respondenten ervaring met comazuipen in de sportkantine. Volgens Witteman (2014) is er sprake van bingedrinken op het moment dat er vijf glazen of meer worden gedronken bij één gelegenheid of wanneer er elf of meer glazen worden gedronken in het weekend. De meeste respondenten drinken een paar glazen, 15 jongeren drinken tussen de 5 en de 10 glazen alcohol per gelegenheid en 7 respondenten meer dan 10 glazen. Bijna alle respondenten zeggen dat ze geen ervaring met bingedrinken in de sportkantine hebben, terwijl uit antwoorden over de hoeveelheid glazen alcohol blijkt dat ze wel bingedrinken. Het is mogelijk dat jongeren een andere definitie hanteren van bingedrinken. Daarnaast is het mogelijk dat jongeren sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven over de hoeveelheid glazen alcohol die zij drinken of de hoeveelheid onderschatten. Als jongeren twee flesjes bier hebben gedronken in de kleedkamer, komt dit al neer op 3 glazen.

De ervaringen die respondenten hebben met bingedrinken of comazuipen spelen zich af buiten de sportkantine. De jongeren geven ook aan zelf meer te drinken in de stad of bij vrienden dan in de sportkantine. Het is mogelijk dat de sportkantine een relatief veilige, vertrouwde omgeving is waar meer controle is dan bijvoorbeeld in de stad, waardoor jongeren in de sportkantine daadwerkelijk minder bingedrinken of comazuipen dan bij ander gelegenheden.

5.4 Analyse deelvraag 4

Welke voor- en nadelen zien jongeren onder de 21 jaar aan alcoholgebruik in de sportkantine?

Het thema dat naar voren komt bij deze deelvraag is 'sociale voordelen en lichamelijke nadelen'. De meeste jongeren vinden dat alcohol de gezelligheid verhoogt en dat iedereen er wat losser van wordt. Dit zijn interne positieve motieven (enhancement), zoals verwoordt door Beek (2014). Het verhogen van de teamgeest wordt door veel teamsporters genoemd, dit zou gezien kunnen worden als een intern positief motief, maar ook als een extern negatief motief, om sociale uitsluiting te voorkomen (Beek, 2014). Opvallend is dat slechts 11 van de 132 respondenten zeggen dat ze alcohol lekker vinden. Het is mogelijk dat de gevolgen van alcohol die als positief worden ervaren zwaarder wegen dan of het lekker is. Hoewel de meeste respondenten zeggen dat ze niet beïnvloed worden door elkaar in het alcoholgebruik, blijkt bij doorvragen dat er wel degelijk sprake is van groepsdruk. Zo worden jongeren die niet drinken aangemoedigd om wel te drinken en om door te drinken. Ook het kratje in de kleedkamer kan het alcoholgebruik beïnvloeden.

Voor sportende jongeren is het belangrijk om te weten dat alcohol drinken voor, tijdens of vlak na het sporten niet gezond is (Van der Lely, De Visser & Ligterink, 2011). In dit onderzoek noemen 21 jongeren als nadeel van alcoholgebruik de nadelige consequenties voor het sporten. De meeste nadelen zitten voor de geïnterviewde jongeren in de lichamelijke gevolgen na het drinken. Ze noemen zowel gevolgen op korte termijn (overgeven, kater) als op lange termijn (tast hersenen aan). Bij de meeste jongeren stimuleert bewustwording over negatieve lichamelijke effecten dus hun avoidance tendencies, de neiging om alcohol te vermijden (Beek, 2014). Veel jongeren vinden dronken mensen ook vervelend of agressief worden. Slechts drie jongeren noemen als nadeel dat alcohol geld kost. Dit roept de vraag op of het duurder maken van alcohol ten opzichte van alcoholvrije drankjes zoals voorgesteld door NOC*NSF en VNG (2013) effect zal hebben. Dit zal nader onderzocht moeten worden om hier een uitspraak over te kunnen doen.

5.5 Sterkten en zwakten van het onderzoek

Het is een sterkte van dit onderzoek dat er zoveel jongeren geïnterviewd zijn waarbij jongeren uit alle Zeeuwse gemeenten zijn betrokken. Ook is er gezorgd voor een spreiding in leeftijd, sekse en soort sport. Door de anonimiteit te waarborgen zijn de jongeren open geweest over het alcoholgebruik in de sportkantine. Doordat de jongeren zijn geïnterviewd door studenten van min of meer hun eigen leeftijd is ook een kracht van het onderzoek.

Een zwakte van het onderzoek is dat er voornamelijk jongeren van voetbalclubs zijn benaderd, dit komt omdat het een vereiste was dat de sportclub over een sportkantine beschikte en dit is bij alle voetbalclubs het geval. Daarnaast is het zo dat voetbal de meest beoefende sport is onder jongeren en voetbalverenigingen een groot aandeel hebben in het totale verenigingsbestand van Zeeland. Een andere zwakte is dat niet alle studenten alle vragen uit het meetinstrument hebben gesteld en de een meer door heeft gevraagd dan de ander.

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de deelvragen en de op de centrale onderzoeksvraag. Daarna staan de aanbevelingen vermeld.

6.1 Conclusies

6.1.1 Antwoord deelvraag 1

Welke regels hanteren de sportclubs ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren in de sportkantine?

Elke sportclub hanteert de regel dat er onder de 18 jaar geen alcohol mag worden gedronken en alle 132 respondenten zijn bekend met deze regel. Ongeveer de helft van de geïnterviewde jongeren weet dat er stickers of bordjes met NIX18 ophangen, de andere helft heeft dit niet gezien of geregistreerd.

6.1.2 Antwoord deelvraag 2

Op welke manieren en in welke mate worden deze regels ten aanzien van alcoholgebruik in de sportkantine nageleefd?

Bijna alle sportkantines worden bemenst door vrijwilligers die vooral tijdens drukte niet consequent naar een ID vragen. De helft van de respondenten zegt dat er naar een ID wordt gevraagd maar eveneens de helft geeft aan dat je onder de 18 jaar toch makkelijk aan drank kunt komen. Oudere leden halen het voor jongere leden en trainers halen een kratje voor in de kleedkamer. Na het winnen van een wedstrijd, bij een seizoen afsluiting of kampioenschap wordt er volgens de meeste respondenten niet gecontroleerd.

6.1.3 Antwoord deelvraag 3

Welke ervaringen hebben jongeren onder de 21 jaar met alcoholgebruik in de sportkantine?

De meeste respondenten drinken alcohol in de sportkantine, voor hen is de combinatie sport en alcohol vanzelfsprekend als je op amateurniveau sport. De meeste geïnterviewde jongeren zeggen dat ze een paar glazen drinken, sommigen drinken 5-10 glazen en sommigen meer dan 10 glazen per gelegenheid. Het is niet bekend in hoeverre sociaal wenselijke antwoorden of onderschatting van de hoeveelheid glazen hierbij een rol spelen. Jongens drinken meer dan meisjes, teamsporters drinken meer dan individuele sporters. Er is geen ervaring met comazuipen en zelden met bingedrinken in de sportkantine. Geïnterviewde jongeren die nu 16 jaar of jonger zijn, drinken geen alcohol.

6.1.4 Antwoord deelvraag 4

Welke voor- en nadelen zien jongeren onder de 21 jaar aan alcoholgebruik in de sportkantine?

De respondenten zien sociale voordelen aan alcoholgebruik in de sportkantine; het wordt gezelliger, iedereen wordt wat losser en het bevordert de teamgeest. De geïnterviewde

jongeren noemen lichamelijke nadelen aan alcoholgebruik zoals het krijgen van een kater, het is schadelijk voor je lichaam en slecht voor je sportprestaties.

6.1.5 Antwoord centrale onderzoeksvraag

Op welke manier wordt er omgegaan met alcoholgebruik door jongeren onder de 21 jaar in sportkantine in Zeeland?

In alle sportkantine van de respondenten uit dit onderzoek wordt de regel NIX18 gehanteerd. Alle 132 respondenten zijn bekend met deze regel, de helft van hen zegt dat er op gecontroleerd wordt en de andere helft zegt dat dit niet gebeurt of alleen bij vreemden. Vooral bij feesten of een kampioenschap is de controle minimaal. De meeste geïnterviewde jongeren drinken alcohol in de sportkantine, maar volgens hen blijft het binnen de perken en kennen ze bingedrinken of comazuipen alleen vanuit de stad. Jongens drinken meer dan meisjes, teamsporters drinken meer dan individuele sporters, oudere jongeren drinken meer dan jongeren onder de 18 jaar. De respondenten zien sociale voordelen en lichamelijke nadelen aan het alcoholgebruik. De trainer speelt een belangrijke rol bij het gebruik van alcohol; als een trainer niet wil dat er alcohol gedronken wordt gebeurt dit ook niet, als een trainer zelf een kratje bier in de kleedkamer haalt gebeurt het wel.

6.2 Aanbevelingen

- *Instrueren barpersoneel*

Voor veel sportclubs is het te duur om een vaste barkracht in te huren en lastig om aan genoeg vrijwilligers te komen. Iedereen die kantedienst wil draaien is daardoor welkom en daardoor wordt er waarschijnlijk niet voldaan aan de regel dat zij allemaal een Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA) hebben gevolgd. Het volgen van een IVA training bij Indigo Preventie waar ook geleerd wordt hoe ze 'nee' kunnen zeggen tegen bijvoorbeeld bekenden, is van groot belang. Hiernaast kan een eenvoudige instructie op een A4 en een groepsinstructie aan het begin van het seizoen voor alle vrijwilligers die bardiensten gaan draaien dit ondersteunen.

- *Rol van de trainer*

De houding van de trainer ten opzichte van alcoholgebruik is in belangrijke mate bepalend voor het alcoholgebruik. Een bijeenkomst met alle trainers van de jeugdleden waarin samen bepaald wordt hoe de regel geen alcohol onder de 18 jaar nageleefd kan worden is aan te raden. Hierbij kan de voorbeeldfunctie van de trainer uitgelegd worden. De club kan er ook voor zorgen dat hier meer op gecontroleerd wordt en dat trainers die toch alcohol verstrekken aan jongeren onder de 18 jaar hierop aangesproken worden.

- *Kratje in de kleedkamer*

Voor veel teamsporters horen sport en het kratje bier in de kleedkamer bij elkaar. Vooral bij teams waarin zowel jongeren boven als onder de 18 jaar zitten wordt er dan alcohol gedronken door minderjarigen. Het is echter wettelijk verboden om buiten de kantine of het terras van de kantine alcohol te nuttigen. De kratjes bier in de kleedkamer mogen dus

niet gegeven worden. Een alternatief kan zijn het geven van een kratje fris of een kratje met alcoholvrij bier.

- *Nader onderzoek bij mannelijke teamsporters*

Vooraf mannelijke teamsporters drinken alcohol, waarbij vaak snel gedronken wordt. Nader onderzoek naar alcoholgebruik in de sportkantine kan zich daarom het beste richten op jongens die in teamverband sporten.

- *Vaker handhaving door gemeenten in de sportkantine*

Uit het onderzoek blijkt dat als de gemeente langs is geweest om hand te haven, de regels beter nageleefd worden. Deze handhaving zal vaker plaats moeten vinden dan nu het geval is om effectiever te zijn.

Referenties

- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek!.* Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Becker, A. (2014). *Inleiding in de pedagogiek.* Assen: Drukkerij Van Gorcum.
- Beek, R. van (2014). *Impliciete en expliciete cognities als voorspellers van drinkgedrag in de vroege adolescentie.* Masterscriptie Algemene Sociale Wetenschappen. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Boelema, S., Bogt, T. ter, Eijnden, R. van den, & Verdurmen, J. (2009). *Fysieke, functionele en gedragsmatige effecten van alcoholgebruik op de ontwikkeling van 16-18 jarigen.* Utrecht: Trimbos-instituut/ Universiteit Utrecht.
- Clarysse, T. & Kerckhove, D. van de (2014). *Drinken jongeren meer dan vroeger?* Geraadpleegd op 30 mei 2017, van <http://www.quindo.be/drinken-jongeren-meer-dan-vroeger>.
- Hoeven, T. van der (2010). *Het effect van alcohol op puberhersen.* Geraadpleegd op 3 juni 2017, van <http://www.opvoedadvies.nl/alcoholhersen>.
- Feldman, R.S. (2015). *Ontwikkelingspsychologie.* Amsterdam: Pearson Benelux.
- Fox, J. (2006). *Leven met een alcoholprobleem.* Bohn Stafleu van Loghum.
- Gorsel, W. van, Cuyper, R. de & Overbeeke, J. van (2016). *Alcoholgebruik klas 3 voortgezet onderwijs Zeeland.* Middelburg: ZB Planbureau.
- Lely, N. van der, Schreurs, N., Hoof, J.J. van & Dalen, W. E. van (2016). *Factsheet Alcoholopnames en alcoholintoxicaties van minderjarigen van 2007 tot en met 2015.* Delft, Enschede, Utrecht: NSCK en Reinier de Graaf Groep, Universiteit Twente, Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP.
- Kahn, R. (2016). *Op je gezondheid? Over de effecten van alcohol.* Uitgeverij Balans.
- Laat ze niet (ver)zuipen (2017). *Laat ze niet (ver)zuipen!: Zeeuwse aanpak jeugd en alcohol.* Geraadpleegd op 12 juni 2017, van <http://www.laatzienietverzuipen.nl/lznvz/aanpak-jeugd-en-alcohol-zld>.
- Lely, N. van der, & Visser, M. de, & Ligterink, J. (2011). *Onze kinderen en alcohol: van de oprichters van de alcoholpoli.* Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers.
- Lely, N. van der, & Visser, M. de, & Ligterink, J. (2014). *De alcoholvrije puber: een praktische gids.* Amsterdam: Nieuw Amsterdam Uitgevers.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2012). *Handreiking Drank- en Alcoholwet voor gemeenten.* Gedownload op 25 mei 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2012/08/16/handreiking-drank-en-horecawet-voor-gemeenten>.

Nienhuis, K., Lely, N. van der & Hoof, J.F. van (2017). *Factsheet alcoholintoxicaties 2007 t/m 2016*. Delft/Enschede: Reinier de Graaf Groep en Universiteit Twente.

NOC*NSF & VNG (2013). *Bestuursreglement Alcohol in sportkantines*. Geraadpleegd op 9 juni 2017, van <https://www.nocnsf.nl/stream/model-bestuursreglement-definitiefekt>.

Rijksoverheid (z.d.). *Alcohol*. Geraadpleegd op 9 juni 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/alcohol/vraag-en-antwoord/alcoholbezit-jongeren-in-het-openbaar>.

Rijn, M.J. van (2013). *Wijzigingen Drank- en Horecawet per 1 januari 2014*. Gedownload op 11 juni 2017, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2013/10/08/wijzigingen-drank-en-horecawet-per-1-januari-2004>.

STAP (2016). *De Richtlijn voor Alcoholhoudende Dranken van de Gezondheidsraad*. Utrecht: STAP.

STAP (z.d.). *Feiten over alcohol & jongeren*. Geraadpleegd op 3 juni 2017, van <http://www.stap.nl/nl/home/alcohol-jongeren.html>.

Trimbosinstituut (z.d.). *Trends in alcoholgebruik*. Geraadpleegd op 1 mei 2017, van <https://www.trimbos.nl/kerncijfers/peilstationsonderzoek-2015#qTrendsalcohol>.

Twisk, D. A. M., & Stelling, A. (2014). *Risicogedrag van jongeren vraagt integrale aanpak*. Rapportnummer R-2014-9. Den Haag: SWOV.

Witteman, J. (2014). *De invloed van binge drinken op de hersenen van jongeren*. Utrecht: Het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP).

Bijlage I: Overzicht respondenten

Resp nr.	Gemeente	Jongen Meisje	Leeftijd	Sport
1.1	Borsele	M	12	Voetbal
1.2	Borsele	M	20	Voetbal
1.3	Borsele	J	19	Voetbal
1.4	Borsele	J	19	Voetbal
1.5	Borsele	J	18	Voetbal
1.6	Borsele	J	19	Voetbal
1.7	Borsele	J	16	Voetbal
1.8	Borsele	J	20	Voetbal
2.1	Goes	J	17	Korfbal
2.2	Goes	J	16	Korfbal
2.3	Goes	M	18	Korfbal
2.4	Goes	M	20	Korfbal
2.5	Goes	M	17	Paardrijden
2.6	Goes	J	15	Voetbal
2.7	Goes	M	16	Korfbal
2.8	Goes	J	17	Korfbal
2.9	Goes	M	19	Korfbal
2.10	Goes	M	19	Korfbal
2.11	Goes	M	18	Korfbal
2.12	Goes	M	19	Korfbal
2.13	Goes	M	16	Korfbal
2.14	Goes	J	18	Voetbal
3.1	Kapelle	M	19	Voetbal
3.2	Kapelle	M	20	Voetbal
3.3	Kapelle	M	18	Voetbal
3.4	Kapelle	M	17	Voetbal
3.5	Kapelle	M	20	Voetbal
3.6	Kapelle	M	20	Voetbal
4.1	Noord-Beveland	J	20	Voetbal
4.2	Noord-Beveland	J	17	Voetbal
4.3	Noord-Beveland	J	18	Voetbal
4.4	Noord-Beveland	J	19	Voetbal
4.5	Noord-Beveland	J	20	Voetbal
4.6	Noord-Beveland	J	20	Voetbal
4.7	Noord-Beveland	J	17	Voetbal
4.8	Noord-Beveland	J	17	Voetbal
5.1	Reimerswaal	J	20	Voetbal
5.2	Reimerswaal	M	20	Voetbal
5.3	Reimerswaal	J	20	Voetbal
5.4	Reimerswaal	J	14	Voetbal

5.5	Reimerswaal	J	20	Voetbal
5.6	Reimerswaal	J	17	Voetbal
5.7	Reimerswaal	J	16	Voetbal
5.8	Reimerswaal	J	16	Voetbal
5.9	Reimerwaal	J	20	Voetbal
5.10	Reimerswaal	J	19	Voetbal
6.1	Schouwen-Duiveland	J	19	Voetbal
6.2	Schouwen-Duiveland	J	20	Voetbal
6.3	Schouwen-Duiveland	J	20	Voetbal
6.4	Schouwen-Duiveland	J	20	Voetbal
6.5	Schouwen-Duiveland	J	17	Voetbal
6.6	Schouwen-Duiveland	M	17	Voetbal
6.7	Schouwen-Duiveland	J	20	Voetbal
6.8	Schouwen-Duiveland	J	20	Voetbal
7.1	Tholen	J	18	Voetbal
7.2	Tholen	J	17	Voetbal
7.3	Tholen	J	18	Voetbal
7.4	Tholen	J	18	Voetbal
7.5	Tholen	M	20	Voetbal
7.6	Tholen	J	17	Voetbal
7.7	Tholen	J	17	Voetbal
7.8	Tholen	J	17	Voetbal

Resp nr.	Gemeente	Jongen Meisje	Leeftijd	Sport
8.1	Middelburg	J	20	Voetbal
8.2	Middelburg	J	19	Voetbal
8.3	Middelburg	J	17	Voetbal
8.4	Middelburg	J	18	Voetbal
8.5	Middelburg	M	17	Voetbal
8.6	Middelburg	J	20	Voetbal
8.7	Middelburg	M	17	Korfbal
8.8	Middelburg	M	16	Korfbal
8.9	Middelburg	J	20	Korfbal
8.10	Middelburg	M	20	Korfbal
8.11	Middelburg	J	18	Voetbal
8.12	Middelburg	J	17	Voetbal
8.13	Middelburg	J	19	Voetbal
8.14	Middelburg	J	18	Voetbal
8.15	Middelburg	J	17	Voetbal
8.16	Middelburg	J	18	Voetbal
9.1	Vlissingen	J	17	Voetbal
9.2	Vlissingen	J	16	Jiu-jitsu
9.3	Vlissingen	M	16	Volleybal
9.4	Vlissingen	M	17	Paardrijden
9.5	Vlissingen	J	20	Voetbal
9.6	Vlissingen	J	19	Voetbal
9.7	Vlissingen	M	12	Zwemmen
9.8	Vlissingen	M	12	Zwemmen
9.9	Vlissingen	M	18	Waterpolo
9.10	Vlissingen	M	18	Waterpolo
9.11	Vlissingen	M	20	Zwemmen
9.12	Vlissingen	M	19	Zwemmen
9.13	Vlissingen	M	20	Waterpolo
9.14	Vlissingen	M	16	Waterpolo
9.15	Vlissingen	M	17	Zwemmen
9.16	Vlissingen	M	17	Zwemmen
9.17	Vlissingen	J	17	Zwemmen/waterpolo
9.18	Vlissingen	M	16	Hockey
9.19	Vlissingen	M	17	Hockey
9.20	Vlissingen	M	16	Hockey
9.21	Vlissingen	M	16	Hockey
9.22	Vlissingen	M	16	Hockey
9.23	Vlissingen	M	16	Hockey
9.24	Vlissingen	M	17	Hockey
10.1	Veere	J	16	Voetbal
10.2	Veere	J	16	Voetbal
10.3	Veere	J	16	Voetbal
10.4	Veere	J	16	Voetbal
10.5	Veere	J	20	Voetbal
10.6	Veere	J	20	Voetbal

Resp nr.	Gemeente	Jongen Meisje	Leeftijd	Sport
11.1	Terneuzen	M	16	Voetbal
11.2	Terneuzen	M	16	Voetbal
11.3	Terneuzen	J	17	Voetbal
11.4	Terneuzen	J	17	Voetbal
11.5	Terneuzen	J	18	Voetbal
11.6	Terneuzen	J	19	Voetbal
11.7	Terneuzen	J	17	Voetbal
11.8	Terneuzen	J	16	Voetbal
12.1	Sluis	J	19	Voetbal
12.2	Sluis	J	19	Voetbal
12.3	Sluis	J	16	Voetbal
12.4	Sluis	J	20	Voetbal
12.5	Sluis	M	18	Badminton
12.6	Sluis	M	20	Badminton
13.1	Hulst	J	20	Voetbal
13.2	Hulst	M	16	Voetbal
13.3	Hulst	M	16	Voetbal
13.4	Hulst	M	15	Voetbal
13.5	Hulst	J	16	Voetbal
13.6	Hulst	J	17	Voetbal
13.7	Hulst	M	16	Voetbal
13.8	Hulst	J	19	Voetbal
13.9	Hulst	M	16	Voetbal
13.10	Hulst	M	18	Voetbal

Totaal: 132 jongeren (53 meisjes en 79 jongens)

Leeftijd: 12 jaar (3x), 14 jaar (1x), 15 jaar (2x), 16 jaar (28x), 17 jaar (29x), 18 jaar (18x), 19 jaar (18x), 20 jaar (32x)

Soort sport:

Voetbal: 93 jongeren

Korfbal: 15 jongeren

Hockey: 7 jongeren

Zwemmen/waterpolo: 11 jongeren

Badminton: 2 jongeren

Volleybal: 1 jongere

Paardrijden: 2 jongeren

Jiu-jitsu: 1 jongere

Bijlage II: Citaten, labels, kernlabels en thema's

Deelvraag 1: Welke regels hanteren de sportclubs ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren in de kantine?

Resp. nr.	Citaten	Labels	Kernlabels
1.5	Je kan d'r echt snacks bestellen, friet, dat allemaal een beetje, tosti's. Beetje meer vette hap eigenlijk. Ja volgens mij shotjes ook wel zelfs, bier, uh ja die Radler-dingen en zo, wijn ook. Ja, in van die shotglaasjes geloof ik weleens, maar niet uh, geen Bacardi-cola ofzo.	Snacks Betje vette hap Shotjes Radler-dingen, wijn	Snacks, snoep, chips Frisdrank, bier, wijn Alcohol 18+ Niet langs de lijn
2.13	Ja ze proberen wel 18 plus aan te houden maar dat gebeurt niet altijd. Er hangen wel een paar stickers die zijn er wel. Vrijwilligers draaien bardiensten. Iedereen die ze maar kunnen vinden.	Proberen 18+ aan te houden Hangen stickers Vrijwilligers	Vrijwilligers achter de bar Verschillende openingstijden
3.4	Uh eten vieze snackjes, uh tosti's uit de vriezer, uh chips zakjes, snoepzakjes, en van drinken bijna alles denk ik. Natuurlijk gewoon frisdrank, water, Extran. Uh Liefmans, daar zijn wij allemaal wel fan van, en gewoon bier en volgens mij ook wel een paar speciale bieren, maar dat drinken wij eigenlijk nooit dus dat durf ik niet met zekerheid te zeggen. Nou ik vind dat ze er hier op Kapelle wel streng op zijn, vergeleken met andere voetbalkantines hier in de buurt. Want ze zijn er best streng op dat de A'tjes, want de meeste zijn nog geen 18, dat die dat niet drinken. Vaak komen ze er toch wel via, via aan, maar als ze zelf aan de bar een bier willen bestellen zeggen ze wel vaak van jij bent nog geen 18. Er hangt volgens mij een lijst in de keuken, waarop staat, daar staat alle namen van de A'tjes en van de B'tjes die nog geen 18 zijn. Ik weet niet hoe vaak daarop gekeken wordt, maar het hangt er.	Vieze snackjes Frisdrank, water, Extran, Liefmans Gewoon bier Speciale bieren Zijn er streng op A'tjes mogen niet drinken Komen er via via aan Jij bent nog geen 18 Hangt lijst in de keuken van wie nog geen 18 is	
4.1	Bij mij wordt het nooit gevraagd. Ja, d'r hangt zo bordje bij de deur. NIX, ja 18 nix ofzo. Ik weet wel dat je niet met je flesje langs het veld mag staan. De ene trainer is strenger dan de ander. Ja 18 plus, normaal letten ze er wel op maar	Wordt nooit gevraagd Bordje bij de deur NIX18 Niet met flesje langs veld Ene trainer strenger dan andere	

	als de jongeren met de ouderen meedoen dan niet. Ik denk dat ze het zelf gaan halen dan krijgen ze het niet, maar meestal haalt iemand anders ze. Uhm, in principe krijg je niks onder de 18, al gebeurt er wel eens wat met een knipoog hoor. Er staan alleen vrijwilligers achter de bar.	Zelf halen onder 18 krijgen ze het niet iemand anders haalt Weleens met knipoog Vrijwilligers achter de bar	
5.7	Volgens mij moet je gewoon 18 zijn ook. Ik let er niet zoveel op uh, wat er op uh de ramen hangt, posters. Ja ik denk uh, als zaterdagmiddag om half drie het eerste begint dat dan al wel uh, alcohol wordt geschonken, tot een uur of uh, ja tot de kantine sluit eigenlijk.	Je moet 18 zijn Ik let niet op posters Om half drie alcohol schenken tot kantine sluit	
6.3	Van die bepaalde regels, tot zeven uur mag de muziek aan dat moet van de gemeente. Allemaal van dat soort dingen. Langs de lijn mag het sowieso niet. Mag alleen binnen de eh, voor de kantine dus voor dat stukje mag met glazen met alcohol voor de lijn, voor de rest mag het niet langs de lijn, alleen in de kantine. Nee ik heb ze eigenlijk nog niet hier ergens zien staan. Zodra je gaat voetballen wordt het er denk ik wel een beetje met de paplepel ingegooit dat je niet met alcohol langs de lijn, niet met glas langs de lijn, geen drankjes, geen glazen... Jazeker alcohol bij de 18+. Zoals het hoort he. Volgens mij staat het ergens bij de bar wel, onder de achttien eh nix 18. Maar eh ik ben al daar over he ik let daar niet zo op. Mensen die achter de bar staan, dat varieert van mensen uit het voetbalteam, iedereen die hier weleens komt, soms ook iemand van ons team en iedereen kent mekaar dus die weet eigenlijk wel, zodra mensen bier halen en er komt een ventje van 16 dan ja. Dus he mensen die er staan die weten wel hoe of wat mensen eh qua leeftijd en zo	Tot zeven uur mag muziek aan Moet van gemeente Langs de lijn mag het niet Alleen in kantine Nog niet hier ergens zien staan. Niet met alcohol langs de lijn Alcohol bij de 18+ Staat ergens bij de bar NIX 18 Ik let daar niet zo op Leden staan achter de bar Iedereen kent mekaar Mensen die er staan weten leeftijd	
7.7	Frisdrank, snoepjes, uh, snacks friet, uh snacks en friet ja, uh, bier, wijn, koffie, en thee, ow ja warme chocomel. Onder de 18 geen bier en alcohol.	Frisdrank, snacks, bier, wijn, koffie, thee, warme chocomel Onder 18 geen alcohol	
8.5	Frisdrank, chips, snoep. Zulk soort dingen. Verder weet ik het eigenlijk niet. Ja, bier. De regel is 18 plus.	Frisdrank, chips, snoep Bier Regel is 18+	

9.16	Dat is de bierkaarten ow uh smoothies en uh ja best wel veel bier. Als je hier alcohol bestelt, wijzen ze je wel op je leeftijd hoor, dat denk ik wel.	Bierkaart Smoothies Ze wijzen je op leeftijd	
10.6	Voor zo ver ik weet wordt er bier verkocht en jenever ook wel 's zien staan. Meer weet ik eigenlijk niet. Ja, veel sportdranken en spa rood en zo. Ja, de 18 wordt wel gehanteerd hier, voor zover ik weet wel. Ja, het is niet dat ze het zo maar mee geven. (NIX18) Ja, dat staat volgens mij op de koelkast deur. En nog meer binnen.	Bier Jenever Sportdranken, spa rood 18 wordt gehanteerd Geven het niet zo maar mee NIX18 op koelkast	
11.4	Volgens mij zijn ze op zondag officieel tot 7 uur 's avonds open en vanaf het 3 begint met voetballen zoiets. Ja ja, je kan uh.. frituren kan je halen, en gewoon zakjes snoep en zo en drinken ja, bier en ice tea, cola, alles eigenlijk. Ja, onder de 18 moet je eigenlijk wel uh... eigenlijk niet. Nou, je wordt wel gezegd, let je even op jongen, eentje of twee is genoeg, maar het is niet dat er heel erg streng op wordt gecontroleerd, maar het wordt wel gezegd. Ja, volgens mij hangt er een bordje van NIX18, maar ik let er niet op. Achter de bar staan gemengd tussen vrijwilligers en betaalde krachten. Ook mensen van mijn leeftijd en die schenken ook alcohol.	Zondag tot 19.00 uur open Frituren, snoep Bier, ice tea, cola Onder 18 eigenlijk niet Let je even op jongen Een of twee is genoeg Niet heel streng Bordje NIX18 Let ik niet op Vrijwilligers en betaalde krachten Mensen van mijn leeftijd schenken alcohol	
12.1	Eten wordt er niet heel veel verkocht eigenlijk, meer snoep en chips wat ze verkopen. Verder alle frisdranken en bier en zulke dranken. Sowieso zijn ze open als er wedstrijden gespeeld worden dus van 's ochtends negen uur denk ik tot 's middags drie tot vijf zoiets. Er is eigenlijk gewoon altijd een barman die er altijd wel is zeg maar. Ze zijn er redelijk vrij hier in (onder de 18 drinken). Ze controleren niet heel erg, maar als ze uh zien dat je uh nog geen 18 bent dan uh wel. Er staat wel een bordje van niks onder de 18, ja van die niks reclame. Het is niet uh echt aan mij uh duidelijk gemaakt vanaf de sporthal zeg maar.	Niet veel eten Snoep en chips Alle frisdranken, bier Open bij wedstrijden Altijd een barman Zijn er vrij in Controleren niet heel erg Bordje NIX18 Niet duidelijk gemaakt vanaf sporthal	

13.2	De openingstijden, dat verschilt, ligt eraan of het druk is of niet. Op zondagen en zaterdagen zijn ze sowieso langer open. Op den duur zeggen ze dan wel, laatste ronde. De jongeren kunnen dat (alcohol) natuurlijk via via krijgen, dat bestellen de 18- jarigen. Bijvoorbeeld bij een gewonnen wedstrijd, bestellen ze een kratje en dat gaat de kleedkamer in. Het is wel, onder de 18 krijg je niets van de club zelf. Volgens mij ja er hangen wel regels in de kleedkamer over alcohol.	Openingstijden verschillen Zaterdag en zondag langer open Laatste ronde Onder 18 via via krijgen Bij gewonnen wedstrijd kratje de kleedkamer in Onder 18 krijg je niks van club zelf Regels in kleedkamer	
------	--	--	--

Thema's bij deelvraag 1: 'NIX18 bekend' en 'vrijwilligers achter de bar'.

Deelvraag 2: *Op welke manieren en in welke mate worden deze regels ten aanzien van alcoholgebruik in de kantine nageleefd?*

Resp. nr.	Citaten	Labels	Kernlabels
1.5	Ja uh, nou ja, je mag in principe pas vanaf je 18^e drinken, maar ja. Ja als het goed is hangen er van die bordjes op de deur als je binnenkomt. Dus zeg maar ze kennen jou niet en je bestelt bier, dan moet je je ID laten zien, ja als je er vaak komt ja dan hoeft dat natuurlijk niet om je ID te vragen, maar in eerste instantie wordt er wel om je ID gevraagd. Ja als je minderjarig bent wordt er niet aan jou zelf geschonken, maar het is wel bijvoorbeeld makkelijk, ik kan bijvoorbeeld wel bier bestellen en zelf en betalen en mezelf omdraaien en hier heb je het. Nee daar wordt dan niet echt op gecontroleerd, maar er zijn ook weleens, er zijn ook bijvoorbeeld ouders die uh of mensen die uh ook gewoon bier geven aan minderjarigen, ja zo gaat dat gewoon. Ja, ja, het ligt inderdaad maar net aan je trainer, voordat de wedstrijd klaar is, tenminste, ja net voordat de wedstrijd klaar is, loopt er gewoon iemand om een krat bier en uh fris en zo en die zet het gewoon klaar.	In principe pas vanaf 18 Bordjes op deur ID laten zien als ze je niet kennen Kom je vaak dan niet Aan minderjarigen wordt niet geschonken Omdraaien en hier heb je het Daar wordt niet echt op gecontroleerd Ouders of mensen die bier meegeven aan minderjarigen Ligt aan je trainer Iemand loopt om krat bier en fris	NIX18 stickers ID laten zien ID nooit gevraagd Bij drukte geen controle Kratje in kleedkamer Per trainer verschillend Sommige trainers verbieden alcohol Meeste trainers halen kratje Ouderen bestellen voor jongeren

2.13	Als ze twijfelen dan vragen ze weleens ID, maar niet altijd nee. Meestal hebben we bij kampioenschap kinderchampagne(lachen). Bij de volwassenen is dit anders	Bij twijfel om ID vragen Bij kampioenschap kinderchampagne	
3.4	Uh om mijn ID kaart is nog nooit gevraagd in ieder geval en ik heb het ze ook nog nooit zien doen. Ja dan gaat er een iemand om en die haalt dan tien bier. Uh nou mijn broertje voetbalt in de A'tjes en die trainer dat is het grootste kind van allemaal, dus die koopt altijd twee of drie kratten bier voor heel zijn team, terwijl de meeste nog geen 18 zijn. En andere trainers die letten er toch wel op dat er niet te veel gedronken wordt denk ik.	Nog nooit ID gevraagd Iemand gaat om 10 bier Trainer is grootste kind Die koopt 2 of 3 kratten bier Andere trainers letten er op	
4.1	Door een ID te vragen, maar dat gebeurt eigenlijk zelden. Bij de leeftijdsverhoging werd er wel een poosje strenger gecontroleerd, kan ik me wel herinneren, maar dat is tegenwoordig niet meer, uh, niet meer veel van over. Ik zie die mannen van 16/17 ook wel een biertje meedrinken ja, in de kantine. Als het druk is, zal het nog minder zijn, dan is daar helemaal geen tijd voor, dan denken ze daar helemaal niet aan. Dan bestelt iemand van 18 jaar het, of een vader of weet ik veel wat, dat is de enigste manier denk ik dat het nog zou kunnen, maar dat is dus, zoals ik al zei, bij ons niet echt nodig, meestal. Toevallig aanstaande zaterdag hebben we seizoen afsluitingen ik denk dat er dan niet uh zoveel verschil is nee. Er doen dan ook gewoon weer 16/17 jarigen aan mee, ik denk dat die ook gewoon wel een biertje kunnen drinken zonder problemen. Ja volgens mij mogen die, uh, zeg maar de D'tjes die zijn tussen de 16 en 19 ofzo en uh die nemen geen kratje bier na de wedstrijd nee. Dat wil de trainer niet, die wil daar niet verantwoordelijk voor zijn.	ID vragen gebeurt zelden Een poosje strenger, niet veel meer van over 16/17 drinken ook biertje mee Bij drukte geen tijd voor controle Iemand van 18 jaar of vader bestelt Bij seizoenafsluiting niet veel verschil 16/17 gewoon biertje drinken D'tjes nemen geen kratje bier mee Dat wil trainer niet	
5.7	Maar soms gaan de trainers voor ons er wel eens om, dus, om een kratje bier na de wedstrijd. Nee het is niet echt dat er jongens van 16 al uh 17 hier naar de bar gaan om een biertje, maar dat is gewoon de oudste van de groep die bestelt het gewoon, en die neemt gewoon een paar flesjes mee, voor de minderjarigen ook ja.	Trainers gaan om kratje bier na wedstrijd Oudste van de groep bestelt	

	Dat weet ik niet eigenlijk of ze bij 18 om ID vragen, ik heb het nog nooit geprobeerd.	Weet niet of ze om ID vragen	
6.3	Ja als we hebben gewonnen op zaterdag staat er wel een kratje bier op veld maar dat is anders. Ik mag hopen van wel (dat er om ID gevraagd wordt). Ja, als ik achter de bar sta dan zou ik er wel om vragen. Ik ben zeg maar een persoon die best wel veel mensen kent dus ik zou het niet echt moeten vragen of het moet echt een vreemde zijn.	Na winnen kratje bier op veld Als ik achter bar sta zou ik om ID vragen	
7.7	Een keer in de zoveel tijd wordt er een controle gedaan, maar ze weten niet door wie en wanneer. Dus moeten ze altijd opletten of ze kinderen onder de 18 alcohol geven.	Soms controle Altijd opletten	
8.5	De controle is gewoon 18 plus, op ID kaartjes en zo. Jongeren kunnen uhm andere mensen vragen of ze mee willen nemen.	Controle met ID Jongeren vragen andere mensen	
9.16	Na een wedstrijd zou ik ook geen drank aannemen denk ik. Ja en als ze drinken dan zijn ze allemaal boven de 18. Ze kennen je hier ook ze weten gewoon nee meisje! Ja, we hebben alcohol voorlichting gehad. En we moesten dan onze ogen dicht doen en als je dan geblowd had of wat gedronken had dan moest je je vinger opsteken. En over doping en zo. En wat zou je doen dan als het aan aangeboden wordt. Het was meer eigen ervaringen delen. In het team zijn er wel wat bij die wat drinken uhm vooral op uh feestjes.	Na wedstrijd geen drank aannemen Drinken boven 18 Ze kennen je hier Nee meisje! Alcohol voorlichting gehad Over doping en zo Ervaringen delen In team zijn er die drinken	
10.6	Nou het is niet dat er gigantisch veel wordt geschonken aan mensen onder de 18. De ene trainer neemt een kratje bier mee, de andere niet. Onze coach is er niet zo van. Ik heb zelf nooit om bier gevraagd, ik weet iemand die het had gedaan maar toen stond z'n moeder achter de bar dus kreeg die het gewoon mee.	Niet gigantisch veel geschonken onder de 18 Ene trainer neemt kratje bier mee, andere niet Meekrijgen van moeder achter bar	
11.4	Zij weten hoe oud ik ben en ik iedereen kent mij hier dus.... krijg het toch wel mee (glimlacht). Ik mag wel drinken maar ze houden me toch wel in de gaten.... dus kan mij hier toch niet helemaal zat gaan lopen drinken (lacht).	Iedereen kent mij dus krijg het mee Houden me in de gaten Kan mij toch niet zat gaan lopen drinken	

	Ja, je wordt er niet echt op aangesproken, maar ze letten er op. Ik heb nog nooit mijn ID moeten laten zien. Nog nooit een controle gezien bij iemand anders. Iedereen kent elkaar hier (lacht). Ze zeggen wel van twee is genoeg en beter stop je... maar lopen daarna weer weg uh. Trainer en leider zeggen niks over alcoholgebruik (heel hard gelach).	Ze letten er op Nooit ID laten zien Nooit controle gezien Iedereen kent elkaar Twee is genoeg, beter stop je Trainer zegt er niks over	
12.1	Ja ik denk dat uh wel uh aangehouden wordt. Tja ik uh ik ben zelf uh zelf uh 19 dus bij mij zou het niet moeten. Maar het is ook zo bij sommige kantines dat ze gewoon naar je uiterlijk kijken en dat ze uh er dan vanuit gaan dat je 18 bent en dat als je er nog uh wat jonger uitziet uh dat ze het dan controleren zeg maar. Het is uh in kantines wordt meestal iets soepeler over gedaan dan uh bijvoorbeeld in supermarkten of zo. Naja ik denk dat als het drukker is dat er dan minder gecontroleerd wordt. Dat het even wat sneller moet gaan zelf maar. Uhm ja als ze het zelf meenemen waarschijnlijk want het is niet dat je gefouilleerd wordt of zo uh voordat je de kleedkamer binnenkomt dus als je het zelf in een tas meeneemt denk ik niet uh dat daar controle op is. Als je bijvoorbeeld gewonnen hebt en uh je neemt een kratje mee dan uh denk ik ook niet dat de daarop gaan controleren. Het is meestal vrij soepel in voetbalkantines ja. Bij winst wordt er gedronken, ja dan ga je het vieren. Bij speciale gelegenheden zijn er geen andere regels. Maar misschien omdat het drukker is kun je makkelijker via anderen aan alcohol komen. Bij de feesten, maar dan komt er iemand van de uh voetbalvereniging achter de bar. Dan heb je uh wel inderdaad minder uh gecontroleerd. De trainer is zelf ook wel een beetje zo van uh als je wint moet je het vieren zeg maar.	(18+) wordt wel aangehouden Als je er jonger uit ziet dan controleren In kantines soepeler dan supermarkten Drukker minder controle Zelf meenemen geen controle Gewonnen dan kratje mee Vrij soepel Bij winst drinken Bij feesten iemand van voetbal achter de bar Dan minder controle Trainer vindt als je wint moet je het vieren	

13.2	Ja sowieso iedereen kent je daar als je daar voetbalt, iedereen weet dat ik geen 18 ben dus ik zou het niet meekrijgen. Ik heb het nog nooit geprobeerd maar nee, denk het niet. Naja, ik moet zeggen toen we twee jaar geleden kampioen werden, kregen we bloemen en een fles wijn. Ik ook, ook al was ik toen nog maar 14. Soms krijgen we een kratje van de vereniging of iemand die ons sponsort. Soms komen ze ook gewoon uit de pot. De trainers hebben iets van het is je eigen keuze, en als je ouders instemmen. Mijn moeder en vader zeggen ook als we bijvoorbeeld een keer gewonnen hebben en we worden kampioen: ga je gang maar.	Iedereen kent je Ik zou het niet meekrijgen Bij kampioenschap bloemen en wijn Soms kratje van vereniging of sponsor Soms uit de pot Trainers vinden het eigen keuze, als het van je ouders mag Ouders zeggen ga je gang maar (bij winst)	
------	---	---	--

Thema's bij deelvraag 2: 'makkelijk aan drank komen' en 'trainer bepalend'.

Deelvraag 3: Welke ervaringen hebben jongeren onder de 21 jaar met alcoholgebruik in de kantine?

Resp. nr.	Citaten	Labels	Kernlabels
1.5	Uhm, ik drink bier. Thuis drink ik niet zo veel. Als je uitgaat, ja dan drink je best wel, genoeg zeg maar. Op voetbalfeestjes gaan ze wel veel drinken. Ja, er wordt over het algemeen best wel wat gedronken. Ja, ja, dan zijn ze wel goed dronken zeg maar. Naja beïnvloeden, ik denk dat het meer voor de gezelligheid is ja. Je doet gewoon mee. Uhm, ik zie niet heel veel meisjes of vrouwen heel veel drinken daarzo. Er is ook geen vrouwenteam ofzo. Je ziet alleen moeders en vrijwilligers. (Verschil uit en thuis) Ja, dat misschien, ja. Ja dat misschien wel. Als je natuurlijk thuis bent drink je meer in je eigen kantine dan dat je... ja of je kan daarna natuurlijk terug naar je eigen sportclub. Nee, thuis drink je toch het meest, denk ik.	Bier Thuis niet veel Uitgaan genoeg Voetbalfeestjes veel drinken Goed dronken Meer voor de gezelligheid Je doet gewoon mee Niet veel meisjes drinken Thuis drink je meer in je eigen kantine	Jongens bier, meisjes wijn/liefmans/mix Paar glazen 5-10 glazen Meer dan 10 glazen Kratje in kleedkamer verdelen Ouderen drinken meer Jongens drinken meer Teamsporters drinken meer Bij thuiswedstrijden meer
2.13	't Is niet dat er heel veel mensen die minderjarig zijn heel veel alcohol drinken hier.	Niet veel minderjarigen drinken alcohol hier	Nee wordt ja

3.4	Uh ja, op feestjes wel meer dan op een normale zaterdagavond, ja ik denk dat het heel erg ligt aan de sfeer. Uhm uh ja het ligt eraan hoe laat we klaar zijn met voetballen. Meestal als we thuis spelen is dat om half 3, 3 uur en dan denk ik een stuk of 7, 8 Liefmans. Als ik uitga drink ik wel meer. Ik denk dat ik 12 of 13 was toen ik begon. Hoogstwaarschijnlijk zijn er wel die meer drinken dan ik, maar het is nooit zo dat er iemand is die niet meer kan lopen en dat je die weg ziet kruipen. Ik denk dat ik wel de verstandigste ben, ik weet altijd op het juiste moment te stoppen. Alleen anderen zitten mij dan altijd op te naaien, net als afgelopen zaterdag nog. Ik denk dat jongens elkaar meer stimuleren om te drinken dan meisjes. Het ligt eraan, laatst hadden we een uitwedstrijd om kwart over vier en dan kom je hier terug en dan is de kantine al dicht, dus dan drink je niks. Maar soms speel je vroeg een uitwedstrijd en als je dan om 1 uur hier terug bent drink je wel meer dan dat je een late uitwedstrijd hebt.	Op feestjes meer Ligt aan de sfeer Ligt aan hoe laat we klaar zijn Bij uitgaan meer drinken 12/13 toen ik begon Nooit dat er iemand niet meer kan lopen Ik ben verstandigste Weet op juiste moment te stoppen Anderen naaien me op Jongens stimuleren elkaar meer Na vroege uitwedstrijd drink je meer	Pushen om door te drinken Geen ervaring bingedrinken/coma Meer in stad drinken
4.1	Ik drinker meestal een stuk of vijf na de wedstrijd. Bij een feestje ligt het er aan wat we gaan doen, ja weet ik veel, iets van 15 op een avond. Bij het uitgaan ook zoiets. We drinken allemaal een beetje hetzelfde. Vroeger meer elkaar pushen nu valthet wel mee, soms ging ik daar wel in mee. Verschillen (tussen onder en boven de 18) worden steeds minder, ik denk de jonge gasten lopen mee met ons.	Stuk of 5 na wedstrijd Bij feestje 15 Bij uitgaan ook Drinken beetje hetzelfde Vroeger meer pushen Jonge gasten lopen mee met ons	
5.7	Ja, een kratje bier na de wedstrijd, met zijn allen. Het is één kratje maar maximaal twee ofzo. Eén kratje in de kleedkamer wordt verdeeld over twaalf jongens. Ja, bij ons zijn er wel van achttien, de helft, maar soms ook, ik ben dan 16 de jongste ongeveer en dan een paar jongens van 17 en ja die drinken ook mee. Maar niet dat de jongen van 16 een heel krat leeg zuipt hoor iedere dag, zo is het ook weer niet. Thuis weinig, maar uh bij het uitgaan met vrienden, uh ja is het uh drink ik soms wel	Kratje bier na wedstrijd Kratje in kleedkamer wordt verdeeld Helft is 18 helft is jonger die drinken mee Jongen van 16 zuipt niet heel krat leeg Thuis weinig drinken Bij uitgaan wel	

	wat ja, dat is meestal bij vrienden om thuis in te drinken, want in de stad krijg je het toch niet zo makkelijk mee. En uh ja met vrienden thuis drink je wel wat, in de stad uh ja eigenlijk niet, want dan krijg je niet mee zeg maar. Het ligt er een beetje aan of ik moe ben of niet, zo ongeveer uh, ik drink meestal Malibu cola, dus alles een beetje mengen en zo, vijf glazen of zo misschien. Dat was toen ik zestien was, want toen uh ging ik naar de stad, voor de eerste keer, en daar is het eigenlijk begonnen, toen kreeg ik mee via vrienden. Ja, er is wel invloed, eerst dronk ik ook niet echt bier zeg maar, maar op den duur uh werd er wel gezegd ja kom uh R. uh doe gewoon gezellig mee en zo. Maar daar heb ik eerst niet naar geluisterd, maar op den duur uh wil je het toch wel eens proberen, en ja sindsdien drink ik soms ook wel een flesje bier of zo ej. De eerste was niet zo lekker natuurlijk, maar als je het vaker gaat drinken dan valt wel mee oh. Ik drink nooit voor de wedstrijd, nooit eigenlijk, dat lijkt me niet zo verstandig, alcohol de avond ervoor, ja, je bent nog meer moe zeg maar van die avond ervoor, niet zo oplettend, ja niet zo fit, minder oplettend. Door anderen erom te sturen eigenlijk die wel 18 of ouder zijn. Het is meer van dat de ouderen dan wel zin in een biertje hebben en die vragen dan aan de jongeren wil je ook wat, zeggen ze uh ja dan nemen ze het mee voor hun. Als ze nee zeggen dan gaan ze gewoon voor hun zelf om, omdat ze het toch wel meekrijgen.	Bij vrienden indrinken In stad krijg je het niet makkelijk mee Ligt er aan of ik moe ben of niet Malibu cola 5 glazen of zo Begonnen toen ik 16 was Kreeg mee via vrienden Er is invloed Doe gewoon gezellig mee en zo Op den duur wil je het toch proberen Eerste was niet lekker Vaker drinken dan valt het mee Nooit voor de wedstrijd Niet zo verstandig Niet zo oplettend Niet zo fit Ouderen er om sturen Vragen aan jongeren wil je ook wat Nemen het mee Krijgen het toch wel mee
6.3	Uh als ik moet werken uhm maximaal drie biertjes, als ik niet moet werken, ja dan maakt niet zoveel uit eigenlijk. Als ik niet moet werken ja dan is het wel gezellig en dan krijg je ook van iedereen biertjes dus dan kan het zomaar oplopen tot uh ja. Wat zal ik zeggen. Tien, twaalf biertjes of zo. Toen ik 16 was toen mocht je officieel een jaar dan nog drinken dus heb ja een jaartje mogen drinken. Ik was vroeger ook een jongen die zeg maar ja iemand kent bij de Albert Heijn en dan ging je daar wat kopen en dan was	Voor werk 3 biertjes Kan zomaar oplopen tot 10-12 biertjes Heb jaartje mogen drinken

	er niks aan de hand. Dus vanaf m'n veertiende ofzo. Ik drink thuis niet zo vaak. Ik ben een gezelligheidsdrinker dus ja. Ik drink weleens gewoon gezellig wat met me ouders. De anderen in de sportkantine drinken wel gewoon normaal denk ik. Ja ik kan niet zien wat mensen in zo'n korte periode drinken maar... ja normaal gesproken, ja je hebt natuurlijk uitschieters, maar ja wel gewoon normaal uh, niemand gaat hier echt kruipend naar huis ofzo. Ja misschien als we zaterdag hebben gewonnen met de wedstrijd dan heb je wel kans dat er iemand eh wel kruipend naar huis gaat. Ja, als iemand je een biertje aanreikt dan uh neem je die wel gewoon aan. Ja het is hier wel soort van verboden om één biertje te halen. Je moet ook voor iemand anders halen dus ja uiteindelijk als iemand niet wil en je hebt toch gehaald wordt ie toch wel gedronken. Dus ja. Nee is nee, maar ja. Meestal wordt nee wel ja. (Na uitwedstrijd) Vooral als mensen nog moeten rijden naar huis dan eh kan je niet drinken. Meestal bij een thuiswedstrijd ja uh ligt eraan. Soms zeg je van kom we gaan met ze allen nog even wat drinken en soms zeg je we gaan naar huis. Ja gewoon één twee biertjes thuis en uit ga je gewoon naar huis. Nee. Nee er wordt niet coma gezopen in de kantine. En ja, degene die hier drinken zijn ook geen kinderen dus iedereen weet zelf wel wat z'n grens is, tot hoever die kan gaan dus en je houdt mekaar wel een beetje in de gaten. Ik vind het niet zo'n slechte combinatie. Eerst lekker voetballen en daarna lekker biertje.	Kende iemand die bij AH werkt, ging je daar kopen Drink vanaf 14^e Thuis niet vaak Gezelligheidsdrinker Gezellig wat met ouders Anderen drinken gewoon normaal Je hebt uitschieters Niemand gaat hier kruipend naar huis Na gewonnen wedstrijd wel kans op kruipend naar huis Je neemt biertje aan Verboden om maar 1 biertje te halen Als iemand niet wil drinkt die toch Nee wordt ja Na uitwedstrijd niet drinken Meestal na thuiswedstrijd 1-2 biertjes Geen comazuipen Iedereen weet wat z'n grens is Je houdt mekaar in de gaten Geen slechte combinatie Lekker voetballen en lekker biertje	
7.7	Ja er wordt genoeg gedronken, door sommige personen. De teams waar de oudere jongens in zitten drinken over het algemeen wel veel. Met uitwedstrijden drinken ze bijna niet, dan moeten ze nog naar huis rijden. Thuis wedstrijden kunnen ze op de fiets of lopen. Verschil tussen jongens en meisjes is er niet, jongens drinken wel iets meer.	Genoeg gedronken door sommigen Oudere jongens meer Uitwedstrijden bijna niet Thuiswedstrijden wel Jongens drinken iets meer	

	Wij leggen altijd met het hele team geld uit. En dan halen we daar bier van. Wel meer dan vijf meestal. Per persoon.	Wij leggen geld uit en halen bier Meer dan 5	
8.5	Uhm in de sportkantine drink ik eigenlijk nooit echt iets. Soms bij vrienden een wijntje of zo en bij uitgaan ook eigenlijk. Ja, je ziet wel 's iemand met een biertje of wijntje of zo, maar niet extreem.	In sportkantine drink ik niet Soms bij vrienden Bij uitgaan Niet extreem	
9.16	Soms via snapchat krijg je foto's dat ze drinken, niet hier. Mensen van de polo, ja, die drinken volgens mij best wel wat. Ze drinken bier. Ze drinken hier, na de wedstrijd. Gisteren kreeg ik een snapchat van J. met een hele fles drank en hij was thuis aan het drinken voor zijn verjaardag. Ik denk niet dat ik zelf drank zou aannemen want ik vind het niet lekker. Als iedereen eraan zou zitten dan zou ik best wel iets mee drinken denk ik. Ik denk dat het per persoon wel anders is en polo is echt teamsport misschien daarom. Mijn zusje doet ook polo en dan ziet ze ook weleens iemand drinken. Ik drink niet want ik lust het gewoon echt niet ik heb weleens een slokje gedronken van m'n vader en ik wil ook niet uh echt drinken. Maar ik denk dat uh in een echte kantine bij de voetbal in de kantine het best wel meevalt met de controle als uh er een vriend achter staat. Voetbalcultuur is heel uhm heel anders dan zwemmerscultuur. Misschien als we een eigen kantine zouden hebben zou hebben hier dat het makkelijker meegegeven zou worden als er een uh vriend uh ofzo erachter zou staan maar als er ouders achter zouden staan niet. De polo zuipt bij café Triple. <i>(Verschil poloërs en zwemmers)</i> We zijn netter, we zijn meer gedisciplineerd. We letten op ons eten en zij totaal niet. <i>(Verschillen jongens en meisjes)</i> Ik denk dat meisjes meer mixen met drankjes en jongens meer bier drinken. Meisjes drinken meer uit een beker.	Niet hier drinken Mensen van de polo drinken best wat Ik neem geen drank aan Vind het niet lekker Ik zou best iets meedrinken Polo is teamsport Ik drink niet Lust het echt niet Ik wil ook niet echt drinken In echte kantine valt het mee met controle Voetbalcultuur is anders dan zwemcultuur Makkelijk meegegeven bij vriend achter bar Bij ouders niet Wij zijn netter Meisjes meer mixen Jongens meer bier	
10.6	Ja wij drinken sowieso nooit na de wedstrijd. Ik denk dat ik vier keer in dit jaar iets heb gedronken hier. Ik denk dat als je serieus gaat voetballen dat je wel iets strenger nog erin mag. Dat ze daar nog wel iets strenger in mogen zijn.	Sowieso nooit na de wedstrijd Serieus voetballen dan strenger 14-15 eerste keer	

	Buiten wel. Ik was nog net 14 bijna 15 toen ik voor 't eerst dronk. Als ik uitga drink ik genoeg haha. Nee dan hou ik me niet in. Zeker op zaterdagavond niet. Ja, soms is het alles door elkaar drinken en soms zit je alleen aan het bier. Dan kom je op 9 op een avond. Heel veel meer zal het niet zijn.	Hou me niet in bij uitgaan Soms alles door elkaar Soms alleen bier 9 glazen	
11.4	Meestal drink ik er een of twee en dan ga ik naar huis vooral op de vrijdagavond gewoon eentje en dan ga ik naar huis omdat ik de volgende dag weer vroeg moet werken en op zondag ook eentje of twee. Ja het is niet te gek hoor. Toen ik voor 't eerst dronk was ik 13 of 14, ik weet het niet. Er is wel een balans, de oudere die drinken wel wat meer, die zijn ook wat meer gewend en nuh, de jongere, de meeste jongere, wel wat minder. Nou, ze spotten weleens een beetje van ha, die kan z'n bier niet op weet je wel zoiets, maar het is niet echt dat ze je pushen om meer te drinken of pushen om minder te drinken. Het is gewoon, je moet het zelf weten, het is voor jezelf natuurlijk. Er komen hier niet heel veel meisjes maar, de meeste meisjes die hier komen zijn aanhang van jongens. Dus die drinken vaak niet echt hier zo in de kantine want die zijn vaak alleen of met z'n tweeën maar. Ja dat mag je wel zeggen dat er verschil is tussen de teams. Ja de tweede dat is meer van uh, eerst eens bier drinken, dan eens voetballen en dan nog een keer bier drinken. En bij ons is het wel wat serieuzer. Ja dat wel, als je wint is het wat gezellig en dan pak je uh een biertje uh meer. En als je verliest ga je eerder naar huis.	1-2 glazen Volgende dag vroeg werken Niet te gek hoor 13-14 voor 't eerst Ouderen drinken meer Meeste jongeren minder Beetje spotten Niet echt pushen Je moet het zelf weten Meisjes drinken vaak niet echt zo Verschil tussen teams Tweede eerst bier drinken Bij ons serieuzer Na winst pak je biertje meer Na verlies eerder naar huis	
12.1	Nee, ik zelf drink hier eigenlijk nooit eerlijk gezegd. Ja, na de wedstrijd of zo heb ik daar niet echt behoefte aan of zo en ik kwam altijd met de auto dus ja dan is het al uh zoiets doe je niet. Op mijn 16de ben ik begonnen met drinken, toen was die grens nog 16. Het was niet dat ik ook zoveel dronk.	Ik drink hier nooit Na wedstrijd geen behoefte aan Met auto 16e begonnen	

	Thuis drink ik eigenlijk nooit veel, 1 of 2 ofzo, en ja als je uitgaat dan drink je iets meer. Dan drink ik gewoon bier en ook wel een keer fruitbier of zo. Gemiddeld is het wel 5 tot 10 denk ik. Wij hebben wel een beetje een normale ploeg, dus uh het is niet dat we vroeg al helemaal zat worden of zo. Bij ons wordt er na de uh wedstrijd ook uh niet hevig alcohol gedronken. Meer dat we 's avonds dan nog uh iets drinken uh. Als er veel gaan, ga je meestal mee, gewoon gezellig. Beïnvloeden niet echt denk ik, het is uh bij ons uh meer de persoon zelf denk ik uh. Wij hebben wel uh een beetje een team dat uh zich gewoon uh kon gedragen. Buiten de vereniging om werd er wel meer uh gedronken ja, op feesten uh of zo. Die meisjes heb ik eigenlijk uh nooit zien drinken ofzo uh. Meestal uh als je wilt uh ben je wel uh sneller geneigd om de kantine in te gaan. Als je uh zeker als je uh uitspeelt dan uh dan gedraagt iedereen zich gewoon dan ja we reden altijd gewoon met de ouders mee dus dat uh is het een beetje lomp als je dan uh veel gaat drinken zeg maar. Dan ging je gewoon netjes mee naar huis. Oudere jongens ja die drinken wel uh veel meer, maar echt uh mijn jongens uit mijn team uh die drinken eigenlijk ook niet veel. Ja, ze drinken wel maar niet in de kantine. Als uh ja een thuiswedstrijd is dan uh ja is wel een beetje logisch dan blijf je wel wat langer hangen in de kantine altijd dus uh ja, soms niet maar meestal wel.	Thuis nooit veel Uitgaan iets meer Bier of fruitbier 5-10 glazen Normale ploeg Niet vroeg al zat Na wedstrijd niet hevig drinken 's Avonds nog iets Gezellig mee gaan Beïnvloeden niet echt Ons team kan zich gewoon gedragen Buiten vereniging wel meer drinken Meisjes heb ik nooit zien drinken Na winst sneller geneigd in kantine te gaan Uit spelen iedereen gedraagt zich Gewoon met ouders mee Netjes naar huis Ouderen drinken meer Jongens uit mijn team niet veel in kantine Na thuiswedstrijd blijf je langer hangen	
13.2	Zelf drink ik niet zoveel, af en toe een biertje na de wedstrijd of als we een kratje krijgen of als we een belangrijke wedstrijd hebben gewonnen. Ik drink sinds een jaar ongeveer, dus vanaf mijn 15^e. Er wordt over het algemeen wel veel gedronken, maar als er een team heeft gewonnen is dat wel duidelijk meer. Vooraf mannen. Als iedereen het doet, ga je automatisch ook meedrinken.	Ik drink niet veel Af en toe biertje Kratje krijgen Belangrijke wedstrijd gewonnen Sinds 15^e drinken Veel gedronken Na winst meer Vooraf mannen Automatisch meedrinken	

	Sommige minderjarigen drinken niet super veel, sommigen helemaal niet, maar als je naar het mannenteam kijkt dan wordt daar echt wel veel meer gedronken. Bij thuiswedstrijden wordt er wel meer gedronken dan bij uitwedstrijden, want dan moeten er vaak nog mensen terug rijden.	Sommige jongeren drinken niet veel of niet Mannen meer Thuis meer dan uit Nog terug rijden	
--	---	--	--

Thema bij deelvraag 3: 'voor mannelijke teamsporters horen sport en bier bij elkaar'.

Deelvraag 4: Welke voor- en nadelen zien jongeren onder de 21 jaar aan alcoholgebruik in de kantine?

Resp. nr.	Citaten	Labels	Kernlabels
1.5 2.13	Ja uhm je weet niet wat je doet. Je bent jezelf niet meer hoor. Nee, dat uhm bing binge dat ene heb ik nog nooit gezien in de sportkantine. Uhm nog niet gezien dat iemand heeft gecomazuipt. Het is wel lekker. Je uhh mag geen auto meer rijden en word er een beetje sloom van (lachen). Dat is niet altijd even handig.	Je weet niet wat je doet Bent jezelf niet Bing binge nooit gezien Niemand gecomazuipt Wel lekker Mag geen auto rijden Wordt er sloom van Niet even handig	Voordelen: Gezellig Je wordt losser Betere sfeer Lekker Spreekt iemand makkelijker aan Geen voordelen Nadelen: Kater Kotsen Niet weten wat je doet Hersenschade Vervelend/agressief gedrag Geen auto rijden Dag erna brak Minder fit
3.4	Het is gezellig denk ik, de sfeer is beter op de een of andere manier, iedereen is losser. Vooral de stillere in het team die zijn dan ook wat losser als ze wat op hebben. Ik vind bij amateurploegen hoort dat er gewoon bij, ook al win of verlies je, dat creëert toch altijd een gezellige sfeer in je team. Als je echt profvoetballer bent dan vind ik niet, ja misschien heel af en toe een biertje, dan verdienen je er geld mee natuurlijk en op je werk drink je ook niet dus dat is een beetje hetzelfde.	Gezellig Sfeer is beter Iedereen losser Bij amateurploegen hoort het erbij Profvoetballer niet Op je werk drink je ook niet Nadeel: katers	

	Nadeel zijn de katers. Bingedrinken en comazuipen heb ik nooit gezien en ook niet zelf gehad.	Bingedrinken en comazuipen nooit gezien	
4.1	Ja je wordt er wel wat losser van denk ik. Je gaat wat makkelijker iemand aanspreken. Ja, die kater hahaha. Ja, je kan soms niet meer weten wat je doet. De dag erna is het altijd minder natuurlijk. Dat zie je ook wel eens op het veld, als je op vrijdag in de kroeg zit, dan ben je gewoon minder fit de volgende dag. Minder scherp, minder energie, dat is gewoon zo! Voor je portemonnee is het minder.	Losser Makkelijker iemand aanspreken Nadeel: kater Niet weten wat je doet Dag erna minder Minder fit Minder scherp, minder energie Portemonnee minder	
5.7	Voordelen, ja, ik weet niet, alles gaat wat makkelijker ofzo en iedereen is dan wat vrolijker, uh, je kijkt niet meer zo nauw naar elkaar weetjewel, dat is altijd wel gezellig. De nadelen zijn natuurlijk wat erger he, hersenschade toch. Tenminste dat hoor ik heel vaak. Ja kotsende mensen op straat na een avondje stappen, maar zover ben ik gelukkig nog niet gekomen.	Alles gaat makkelijker Iedereen vrolijker Je kijkt niet zo nauw Altijd wel gezellig Nadeel: hersenschade Kotsende mensen op straat	
6.3	Nee ja eh er zijn geen voordelen. Er zitten alleen maar nadelen aan, het tast je je hersenen aan en je lever en weet ik veel wat allemaal. 't Is gewoon uh ik weet niet. Ik denk dat het gewoon een uh soort van groepsdruk is. Iedereen drinkt een biertje dus waarom zou jij er geen drinken, ja anders zou ik het niet echt kunnen verklaren zeg maar.	Geen voordelen Alleen nadelen Tast hersenen aan en lever Soort van groepsdruk Anders niet kunnen verklaren	
7.7	Over het algemeen is er dan meer gezelligheid, maar er kan ook wel eens narigheid van komen. Dat er weleens ruzie kan ontstaan. Maar we drinken niet zoveel dat we knock-out gaan.	Meer gezelligheid Soms narigheid Ruzie Niet zoveel drinken dat we knock-out gaan	
8.5	Misschien dat 't er wat gezelliger van wordt. Sommige mensen die worden beetje agressief.	Gezelliger Sommige mensen worden agressief	
9.16	Misschien dat je wat losser wordt ofzo en dat je sneller dingen doet ofzo op iemand afstappen ofzo. Ik denk niet echt dat het voordelen heeft hoor. (Nadelen) Mensen die vervelend worden. En ik hoor dan ook uit meiden uit mijn klas de volgende dag worden ze wakker	Je wordt losser Sneller op iemand afstappen Niet echt voordelen Mensen worden vervelend	

	en dat weten ze niet meer wat ze gedaan hebben en dat vind ik zo zonde en dan krijgen ze van vrienden te horen van ja met die jongen heb je staan zoenen met die jongen heb je dat gedaan en ja. In de klas hoor ik dat ze sneller wat tastelijker worden. Elk weekend lig je dan met iemand anders in bed en hoor je echt zo van sletten hoer ennuh.	Niet weten wat ze gedaan hebben Je hebt met die jongen staan zoenen Worden sneller wat tastelijker Elk weekend met iemand anders in bed	
10.6	Ik vind meestal wel dat het op feestjes wel gezelliger wordt. Het is niet dat iedereen rustig blijft staan en er gebeuren dingen die ander niet gebeuren. Iedereen wordt er wat losser van en leuker en gezelliger. In ieder geval de meeste. Sommige worden er kut van. Een keer ging het niet zo goed, toevallig waren die dag vijf met me mee geweest naar een feestje. Toen was de teamprestatie toch niet zo best. Ja de trainer was er niet boos om hoor maar we verloren gewoon knulligen dat lag zeker wel daaraan. Als we fit waren geweest hadden we gewonnen. Ja, niet echt coma meegemaakt maar over je nek gebeurd wel is. Ja toen had ik een paar shotjes gedaan en toen had ik niet meer doen hoeveel het er waren. Vanaf toen ben ik echt vijf uur kwijt van wat ik heb gedaan. En ik heb blijkbaar ook veel gekotst maar dat weet ik ook niet meer. Ik werd wakker gemaakt door een meisje haar moeder op de wc hahaha. Ja hahaha toen dacht ik: de volgende dag volgende keer ietsje minder.	Meestal gezelliger Er gebeuren dingen Iedereen wat losser, leuker, gezelliger Sommigen kut Teamprestatie niet zo best Verloren gewoon knullig Niet echt coma meegemaakt Wel over je nek gaan Echt 5 uur kwijt Blijkbaar veel gekotst Wakker gemaakt door iemands moeder Volgende keer minder	

11.4	Ja, ik weet dat het slecht is. In ieder geval als je je de volgende ochtend zo kut voelt, dan zal het vast niet heel goed zijn. Ja, het is gewoon ja, het is gewoon gezellig. Weet je wel gewoon met de groep een biertje drinken. Dat is gewoon ja, dat is gewoon gezellig. Ja tuurlijk uh, je kan ook wel als je er een paar te veel op hebt uh vallen van je fiets ofzo. Je weet maar nooit hoe het afloopt.	Weet dat 't slecht is Gewoon gezellig Gewoon met de groep biertje drinken Van je fiets vallen als je teveel op hebt	
12.1	Uhm ja soms kan het uh het iets gezelliger maken. Veel personen worden wat losser, ja sommigen zijn wat meer verlegen en die uh worden dan minder verlegen. Ja de sfeer kan er uh wel iets op vooruit gaan als uh iedereen een paar biertjes op heeft. Niet te veel natuurlijk. Ja uh er zijn ook uh mensen waarop uh alcohol een hele slechte invloed heeft. Agressief of boos of uh ik had uh ja dat zijn echt de dat ze nergens rekening mee houden. Dat ze de sfeer verpesten. Comazuipen heb ik uh nog nooit van dichtbij meegemaakt. Ja schade he, alcohol uh, schade aan je lichaam, aan je hersenen. Ik denk uh ja heel veel ja. Ja eigenlijk is het niet echt nee, uh ja ik vind ja ik vind het moeilijk te antwoorden. Eigenlijk hoort het niet bij topsport maar ik vind na de wedstrijd mag je best wat drinken als je hebt gewonnen ofzo, ja feesten, overwinning. Bij amateurvoetbal vind ik dat het best wel kan in de kantine, het is geen topsport.	Iets gezelliger maken Personen worden losser Minder verlegen Sfeer gaat er op vooruit Niet te veel natuurlijk Alcohol heeft slechte invloed op sommigen Agressief of boos Nergens rekening mee houden Sfeer verpesten Comazuipen nooit meegemaakt Schade aan hersenen Hoort eigenlijk niet bij topsport Na wedstrijd best wat drinken na winst Bij amateurvoetbal kan het best	
13.2	Voordelen zijn er niet echt, het is lekker maar het niet dat ik denk dat ik er losser van word. Ja nou ja, je wordt er losser van maar dat is niet de reden dat ik drink. Bij nadelen kun je natuurlijk een kater hebben 's ochtends. Ja, nog nadelen dat je jezelf niet meer in de hand hebt soms. Of je krijgt van die rare figuren die aan je gaan hangen.	Voordelen niet echt Lekker Wordt er losser van Nadelen: kater Jezelf niet in de hand hebben soms Rare figuren gaan aan je hangen	

Thema bij deelvraag 4: 'sociale voordelen en lichamelijke nadelen'.